

T.C
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AİLE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**EVLİLİK BEKLENTİLERİNİN EVLİLİĞİN İLK 15 YILINDAKİ
BİR GRUP YETİŞKİNDE KARŞILAŞTIRILMASI: İSTANBUL
ÜSKÜDAR ÖRNEĞİ**

Celil BOZ

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ebulfaz SÜLEYMANLI**

İSTANBUL-2024

T.C
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AİLE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**EVLİLİK BEKLENTİLERİNİN EVLİLİĞİN İLK 15 YILINDAKİ
BİR GRUP YETİŞKİNDE KARŞILAŞTIRILMASI: İSTANBUL
ÜSKÜDAR ÖRNEĞİ**

Celil BOZ

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ebulfez SÜLEYMANLI**

İSTANBUL-2024

YEMİN METNİ

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda, bilimsel normlara uyularak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir bölümünün bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Celil Boz
07/05/2024

İmza

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans yapma aşamasında derslerime giren tüm hocalarıma teşekkür ederim.

Veri toplama aşamasında istenilen özelliklerde örneklem bulma çalışmalarında çaba gösteren herkese teşekkür ederim.

Celil Boz
İstanbul, 2024

ÖZET

Evlilik Beklentilerinin Evliliğin İlk 15 Yılındaki Bir Grup Yetişkinde Karşılaştırılması: İstanbul Üsküdar Örneği

Günümüz dünyasında gelişen teknoloji, aile yapılarında da değişimlerin meydana gelmesine neden olmuştur. Aile yapısında, yaşam tarzında değişim olması neticesinde bireylerin evlilik beklentileri de günün şartlarına göre değişime uğramıştır. Bu çalışmanın amacı; çiftlerin evlenmeden önceki beklentilerinin, evlendikten sonra karşılanıp karşılanmamasının, evlilikleri üzerine etkilerinin araştırılmasıdır. Bu çalışma, İstanbul ili Üsküdar ilçesi Ünalın Mahallesiinde yaşayan, amaçlı örnekleme tekniğiyle seçilmiş, 1 ila 15 yıllık evli veya boşanmış, 28 ila 52 yaş aralığındaki yedisi erkek toplam 25 yetişkin katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada araştırmacı tarafından hazırlanan evlilik beklentisiyle ilgili 13 ve demografik özelliklerle ilgili 8 soruyu içeren form katılımcılara anket ve görüşme yoluyla uygulanmıştır. Evlilikte beklentisi gerçekleşenlerin oranı %48 iken, beklentisi gerçekleşmeyenlerin oranı %52 olarak tespit edilmiştir. Evlenmeden önce cinsellik ve evlilik hakkında bilgi edinenlerin oranı %28 iken, hiçbir bilgi edinmeden evlenenlerin oranının %72 olduğu görülmüştür. Evliliğinde aradığını bulan, hiçbir sorun yaşamayan, mutlu bir evliliği sürdürenlerin oranı ise sadece %28 olarak bulgulanmıştır. Evlilikte beklentileri karşılanmayan çalışma grubu üyeleri evliliklerini sonlandırmışlardır. Ancak evliliklerini sürdüren çalışma grubu üyelerinin bir kısmı, evliliklerini tam bir uyum içinde geçiremediklerini; çocuk, toplum baskısı, ekonomik zorluk gibi nedenlerden dolayı evliliğe katlandıklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgular evlilik beklentilerinin evliliğin sürdürülmesi ve sonlandırılması açısından önemli bir role sahip olduğunu teyit etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Evlilik, Beklenti, Mutluluk, Boşanma.

ABSTRACT

Comparison of Marital Expectations in a Group of Adults in the First 15 Years of Marriage: The Case of Istanbul Üsküdar

Developing technology in today's world has led to changes in family structures. As a result of the changes in the family structure and lifestyle, the marital expectations of individuals have also changed according to the conditions of the day. The aim of this study is to investigate the effects of couples' expectations before marriage on their marriages and whether they are met after marriage. This study was conducted with a total of 25 adult participants, seven of whom were male, between the ages of 28 and 52, married or divorced for 1 to 15 years, living in Ünalán neighborhood of Üsküdar district of Istanbul province, selected by purposive sampling technique. In the study, a form prepared by the researcher including 13 questions about marriage expectation and 8 questions about demographic characteristics was applied to the participants through questionnaire and interview. While the rate of those whose expectations were realized in marriage was 48%, the rate of those whose expectations were not realized was 52%. While the rate of those who received information about sexuality and marriage before marriage was 28%, the rate of those who got married without any information was 72%. The rate of those who found what they were looking for in their marriage, had no problems and maintained a happy marriage was found to be only 28%. The members of the study group whose expectations were not met in marriage ended their marriages. However, some of the members of the study group who maintained their marriages stated that they could not spend their marriages in complete harmony and that they endured the marriage due to reasons such as children, social pressure and economic difficulties. These findings confirm that marital expectations play an important role in the maintenance and termination of marriage.

Key Words: Family, Marriage, Expectation, Happiness, Divorce.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLO DİZİNİ	vii
ŞEKİL DİZİNİ	viii
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
1. GİRİŞ	1
1.2.Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	2
2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	4
2.1. Yapısal Aile Kuramı	7
2.2. Aile.....	10
2.3. Evlilik	15
2.3.1. Dinlerin Evliliğe Bakışı	19
2.3.2. Yahudilikte Evlilik.....	19
2.3.3. Hristiyanlıkta Evlilik.....	20
2.3.4. İslam’da Evlilik.....	21
2.3.5. Hint Dinlerinde Evlilik	22
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	25
3.1. Kapsam ve Sınırlılık	25
3.2. Veri Toplama ve Analiz.....	25
3.3. Verilerin Tasnifi ve İşlenmesi	27
4. BULGULAR.....	29

4.1. Eğitim Durumu Evlenme Biçimi ve Demografik Bilgiler	29
4.2. Evlenme Nedeni.....	30
4.3. Çalışma Grubunun Eğitim ve Medeni Durumları.....	32
4.4. Aynı Eşle Tekrar Evlenme Durumu	33
4.5. Eşin Beğenilmeyen Yönleri	34
4.6. Kök Aile ile Benzeyen ve Ayrışan Yönler	36
4.7. Evlilik Öncesi, Evlilik ve Cinsellik Hakkında Bilgi Edinme	38
4.8. Evliliğe Hazırlıkta Bilinmesi Gerekenler	39
4.9. Evlilik Sonrası Yaşanan Zorluklar	41
4.10. Evlilik Beklentileri	43
4.11. Karşı Aile Tarafından Benimsenme.....	46
4.12. Evlilikte Boşanma Düşünceniz Oldu mu?	48
4.13. Tartışma Nedenleri ve Sonlandırılma Biçimi.....	50
5.TARTIŞMA	53
KAYNAKLAR	64
FORMLAR.....	68
ÖZGEÇMİŞ	71

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1: Çalışma Grubunun Demografik Bilgileri	29
Tablo 2: Katılımcıların Eğitimleri ve Eğitime Göre Medeni Durumu	32
Tablo 3: Eşlerin Tekrar Evlenme Eğilimlerine İlişkin Değerlendirmeleri	33
Tablo 4: Evlilikte Beklentisi Gerçekleşen ve Gerçekleşmeyenlerin Evlilik ve Boşanma Oranları	43
Tablo 5: Boşananlar, Çok Kere Boşanmayı Düşünenler ve Sorunsuz Evliliklere Dair Sonuçlar.	48

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Türkiye İstatistik Kurumu 2001-2022 Yılları Arasında Evlenme ve Boşanma İstatistikleri	23
Şekil 2: Boşanma sayısı ve kaba boşanma hızı, 2001-2022	24

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
M.Ö	: Milattan Önce
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TDK	: Türk Dil Kurumu

1. GİRİŞ

Günümüz dünyasında teknolojik gelişmelerin artması, köyden kente göçlerin hızlı bir şekilde yaşanması, küresel ölçekli sosyo-ekonomik gelişmelerin akıl almaz boyutlara ulaşması nedeniyle aile yapısında önemli değişiklikler yaşanmaktadır (Çağlayan, 2006). Bu değişimlere paralel olarak toplumun yaşam biçimi değişmiş ve bireylerin evliliklerden beklentileri de farklılaşmaktadır. Görsel ve sosyal medyanın yaygınlaşması, gör-öğren ve taklit et yaşam kültürü, bütün bireyleri etkilemiştir. Bu etkilenme sonucunda bireyler karşı cinsten çok şeyler beklemektedirler. Kültürel, sosyal ve ekonomik birikim veya sermayelerine bakmadan, “Benim neyim eksik?” yaklaşımıyla sadece istemektedirler. Beklentiler gerçekte var olan değerlerin çok üzerinde olunca evliliklerde hayal kırıklıkları yaşanmaktadır. Bireyin kendi beklentileri karşılanmadığı gibi, kendisi de karşı cinsin beklentilerini yeteri kadar karşılayamadığı için evlilikte sorunlar gündeme gelmekte, ailede bir huzursuzluk baş göstermektedir.

Evliliklerde beklentiler konusunda yapılan bir araştırmada Keldal, (2021) beklentileri dört ana başlık altında toplamıştır. Bunlar:

“Hayatı paylaşmak. Düzenli bir yaşam. Huzurlu bir ortam. Çocuk sahibi olmak.”

Bir başka araştırmada İlhan ve Işık (2019), Keldal’ın bulgularına ilave olarak; yakınlık, sevme-sevilme, destek ve güven olarak tespit etmişlerdir. Toplumdaki evlenmemiş bireyler evlilik konusunda büyük bir bilinçsizlik içerisindeyler. Yaşamın gerçek yüzünü ancak evlendikten sonra görebildiklerinden, beklentiler konusunda büyük bir hayal kırıklığı yaşamakta, evlilikler sonlandırılmaktadır. Buna bağlı olarak ülkemiz, tek ebeveynli aileler, bir tarafı eksik mutsuz çocuklardan oluşan bir toplum haline gelmektedir (Gültekin ve Parlar, 2018; Özgüven, 2020).

Evlenecek bireylerden kadın ve erkeğin, evlenmeden önce karşı cinsten birtakım beklentileri olmaktadır. Evlenmeden önce var olan beklentilerin, evlendikten sonra karşılanması veya karşılanmaması söz konusudur. Öte yandan teknolojinin gelişimine bağlı olarak, günümüz dünyasında yöresel ve küresel düzeyde, toplumların kültürel ve yaşamsal düzeylerinde meydana gelen değişimler bireylerin beklentilerine de yansımıştır. Bu beklentilerin karşı cinsler tarafından karşılanma düzeyleri, bireylerin kuracakları aile kurumunun yaşaması üzerinde çok önemli etkileri bulunmaktadır.

Olumlu veya olumsuz yönde gerçekleşmiş veya gerçekleşmemiş olan beklentilere verilen tepkiler problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Kurulan ailelerde bu beklentilerin karşılanma düzeylerinin aile kurumunun devamına ya da sonlandırılmasına olan etkileri hangi düzeylerde? Bu beklentilerin karşılanmaması durumunda evlilikte ne tür sorunları beraberinde getirmektedir? Bu tür durumlarda evliliğe devam edilmekte mi yoksa evlilik sonlandırılmakta mıdır? Bu çalışmada bu sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu çalışma çiftlerin evlenmeden önceki beklentilerinin, evlendikten sonra karşılanıp karşılanmamasının, evlilikleri üzerine etkilerini konu edinmektedir. Evlendikten sonra bireylerin evliliğe ilişkin beklentilerin hangi oranda karşılandığı, karşılanmaması durumunda bireylerin evlilik kurumuna bakış açıları, evliliği sürdürme ya da sonlandırma davranışlarının tespit edilmesi bu çalışmanın ana amacını oluşturmaktadır.

Her iki cins açısından, beklentilerin karşılanıp karşılanmamasının evlilik durumunun sürdürülmesine ya da sonlandırılmasına olan etkilerinin tespit olunması, bu çalışmanın alt amaçlarını oluşturmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Türkiye'deki evlilik ve boşanma oranları, toplumsal ve demografik değişimleri anlamak için önemli bir göstergedir. 2022 yılı verilerine göre (TÜİK) Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yapılan araştırmaya göre, 574.358 evlilikten 180.954'ünün boşanma ile sonuçlandığı tespit edilmiştir. Bu veriler, Türkiye'deki evlilik kurumunun sağlamlığını ve boşanma eğilimlerini anlamak için önemli ipuçları sunmaktadır.

Evlilik insan yaşamının devamı için olumlu duygularla kurulmuş bir yuvanın atılan temelleridir. Ancak evlenecek bireylerin yaşanacak sonuçların farkına varmadan karşı cinsten uç beklentileri olmaktadır. Bu beklentilerin ekonomik zorluklar, sosyal ve kültürel faktörler nedeniyle karşılanamaması, kurulmuş olan evliliklerin birçoğu boşanma ile sonuçlanmaktadır. Boşanmaların sonucunda yıkılan yuvalar ve ortada tek ebeveynli ailelerde yaşamak zorunda kalan, psiko-sosyal yönden sağlıklı çocuklar, toplumun önemli bir kesimini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, çiftlerin evlenmeden

nceki beklentilerinin, evlendikten sonra karşılanıp karşılanmamasının ve bu sürecin evlilikler üzerine etkilerinin gündeme getirilmesi önem arz etmektedir.

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Dünyadaki toplumların temel taşı aile kurumu oluşturmaktadır. Her kültürün, her toplumun kendine özgü yaşayış biçimleri vardır. Bu yaşam biçimlerine bağlı olarak oluşturdukları aile sistemleri de ister istemez farklılıklar göstermektedir. Bu farklılığı doğuran nedenlerin başında kültür yapıları, coğrafi etkenler, gelenek ve görenekler, dini inanışlar gelmektedir. Toplumdaki sosyal değişimi işleyen birçok bilim insanı vardır. Emile Durkheim işlevsel değişimi, modern öncesi toplumlarla modern toplumlardaki farklılaşmayı “mekanik dayanışma ve organik dayanışma” ile ifade etmiştir. Bekman ve Aksu-Koç’un aktarımında Parsons; işlevsel olarak değişime en uygun aile tipinin çekirdek aile olduğunu söylemiştir (Bekman ve Aksu-Koç. 2018, s.231-232).

Günümüz dünyasında teknolojinin gelişmesi, insan yaşamında birçok değişikliklere neden olmuştur. Köyden kente göçlerin yoğunlaşması, aile yapısının çekirdek aileye dönüşmesi, görsel medya aracılığı ile bölgeler ve ülkeler arası etkileşimin yaygınlaşması sonucu bireyler farklı beklentiler içerisine girmişlerdir. Bu beklentilerin ekonomik zorluklar ve değişik faktörler nedeniyle karşılanamaması kurulmuş olan evliliklerin birçoğu boşanma ile sonuçlanmaktadır. Boşanmaların sonucunda yıkılan yuvalar ve ortada tek ebeveynli ailelerde yaşamak zorunda kalan çocuklar, toplumun büyük bir kesimini oluşturmaktadır. Bu konuda toplum bireylerinden evleneceklerle ve evlilere yaşanmışlıkları aktararak farkındalıkları gündeme getirmek önemli ve anlamlı olacaktır.

Her toplumda yaşanan değişim, başka toplumlarda yaşanan değişimle aynı değildir. Ancak küresel düzeyde her toplum aynı aşamalardan geçmek zorundadır.

Evlilik beklentileri, kişiden kişiye farklılıklar göstermektedir. Birçok ülkede evlenme yerine birlikte yaşama yaygın hale gelmiştir. White ve Klein’e göre: “Amerikan toplumunda önceden sapkın olarak kabul edilen davranış biçimleri, gençler tarafından birbiri arkasından sürekli tekrar edilince bu davranışlar zamanla normatif olarak toplum tarafından kabul edilir hale geliyor” (Wendy D. Manning, Monica a Longmore, & Peggy C. Giordano, 2007).

Evlenmeden önce gençlerin beklentileri büyük bir belirsizlik içerisinde, kişisel ilişkiler, ekonomi ve evlilik anlayışı bakımından uyumsuzluk yaratacağı gerekçesiyle

büyük taahhütler altına girip evlenmek yerine, birlikte yaşamayı tercih etmektedirler. Bu konuda dindar ebeveynler birlikte yaşamaya karşı çıkmakta, gençlerin birliktelik beklentilerini etkilemektedirler (Akt. Wendy ve diğ. 2007; Shanahan, 2000; Stanley, Rhoades ve Markman, 2006).

Evli yetişkinler yasal bağıllığı olmayan birlikte yaşamının ardından, sorunsuz evlilik yapabileceklerini anladıkları anda evliliğe karar veriyorlar. Amerikan toplumunda çoğu yetişkin birlikte yaşayıp sonra evlendiğinden, bu durum gençler arasında her geçen gün daha da yaygın hale geliyor (Wendy ve diğ. 2007).

Çağımızda bilimde, teknolojiye, iletişimde, televizyon ve internet alanında meydana gelen hızlı gelişmelere bağlı olarak, dünyanın boyutları küçülmüştür. Ülkelerarası ulaşım saatler seviyesine inmiştir. İnternet aracılığı ile iletişim saniye seviyelerindedir. Televizyon aracılığı ile görüp öğrenme ve taklit etme yoluyla kültürler arası etkileşim ve kaynaşmalar gerçekleşmiştir. Bu gelişmelerin ışığı altında her alanda olduğu gibi aile düzeyinde de büyük gelişmeler ve değişimler olmuştur.

Ailelerde sosyal yönde olan değişimin yanında kültürel yönde, yaşam biçimlerinde, değerler bakımından köklü değişimler yaşanmıştır. Kültürden kültüre farklılıklar görülmesine rağmen ailelerin çocuğa verdiği değerlerde de büyük değişimler görülmüştür. Erkek çocuklarla kız çocukların değeri farklılıklar göstermektedir. Kağıtçıbaşı kitabında Winkvist ve Akhtar'dan (2000) şu ilginç cümleyi aktarmıştır: “Tanrı sadece zengin ailelere kız çocuk vermeli” (Kağıtçıbaşı, 2022, s. 145). Bunun nedeni Pakistan'daki ailelerin yaşam tarzı din anlayışları ve kadına verilen değerin, bakış açısının sonucunda bu kanaate varılmıştır.

Bilhassa erkek çocuğun değeri tarım toplumu dönemindeki önemini yitirmiş, sanayi toplumu döneminde farklı değerlere bürünmüştür. Tarım toplumunda çocuklar iş gücünden yararlanmak, yaşlılıkta anne babaya bakmak için yaşam güvencesi olarak bakılıp büyütölmekteydi. Ayrıca kalabalık ve güçlü bir aile yapısına sahip olmak suretiyle toplumsal güç ve statü kazanmak şeklinde değerlendiriliyordu. Bu bakış açısı yurdumuzda doğudan batıya, kırsaldan kente ve eğitim seviyelerinin aşağıdan yukarıya doğru, çocuğun değeri azalmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2022).

Aile konusunda literatür taramasında, aile yapısına kültürel nedenler ve dinsel öğelerin çok büyük etkilerinin olduğu görülmüştür. Semavi dinlerin yanında felsefi dinlerde de kadına ve erkeğe yüklenmiş rollerin benzerliklerinin yanında ayrılıklarının da varlığı söz konusudur.

Toplumların yaşam tarzları incelendiğinde deniz sahilinde yaşayan ailedeki insanların yaşam tarzları ile karasal iklimde yaşayan insanların yaşam tarzları, ya da kutuplarda yaşayan insanların yaşam tarzları birbirinden çok büyük farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıkların başında beslenme, giyim, ev donanım biçimi, sosyal etkinlikler, ilk olarak göze çarpan özelliklerdir. Toplumların inanç sistemleri incelendiğinde sahil kesimlerinde yaşayan milletlerin tanrıları ile dağ başında, hatta kutuplarda yaşayan insanların tanrıları bile birbirinden farklılıklar göstermektedir.

Türk toplumunun aile sistemleri hakkında yapılan araştırmalarda; anne-baba rolleri, küçüklerin büyüklere saygısı, aile fertlerinin birbirleriyle olan ilişkileri, komşuluk ilişkileri, gelenek ve görenekleri diğer toplum ve kültürlerden epeyce farklılıklar göstermektedir. Konukseverlik, yardımlaşma, aile ve öz benliğine bağlılık diğer kültürlerden oldukça ileri düzeylerde (Süleymanlı, 2009).

Birey ilk olarak edinimlerini aile içerisindeki etkileşim sonucu elde etmektedir. Kendisi ailenin diğer bireylerinden etkilendiği gibi, karşı tarafı da etkilemektedir (Akt. Nazlı, 2021: Lodlow ve Howard, 1990). Aileden elde edilen biyolojik ve kalıtsal değerlerin yanı sıra, çevreden kazandığı psiko-sosyal etkileşimleriyle bireyler kişiliklerini şekillendirmektedirler (Özgüven, 2020: s.1). Her birey aile içerisinde sevgi, saygı, ortamında güven içerisinde yaşamalı. Sağlıklı bir aile ortamında büyüyen bireyler özgüveni yüksek verimli, kendine ve memleketine faydalı insanlar olacaktır. Sağlıklı toplumların temelinde sağlıklı aileler bulunmaktadır. İnsan bedeninde işlevini yapamayan bir organın olması durumunda bütün organizma nasıl sekteye uğrarsa, toplumun herhangi bir kesiminde meydana gelen bireysel bir arızadan dolayı, o toplum sıkıntıya girecektir.

Yeryüzünde ne kadar farklı kültür ne kadar aile varsa o kadar da değişik yaşam biçimleri var demektir. Her kültürün kendine özgü yaşam biçimlerinin olduğu gibi aynı kültürden olan ailelerin de farklı yaşam biçimleri vardır. Parmak izleri gibi her aile birbirinden farklıdır. Farklı ortamlarda yetişmiş karı-kocanın bir araya gelip kurdukları

aile ortamında, kendileri birbirlerine uyum sağlayıp, doğan çocuklarını da anlaşıp uyum içerisinde yetiştirmeleri gerekmektedir. Bu yaşam süreci içerisinde çok uyumlu ailelerin olduğu gibi, uyumsuz ailelerin de sayısının epeyce kabarık olduğu yapılan araştırmalarda ortaya çıkmaktadır. Şimdiye kadar bu konuda araştırmalar hep yapılmış, bundan sonra da yapılmaya devam edecektir (Özgüven, 2020).

2.1. Yapısal Aile Kuramı

Eşler evlenmeden önce karşı cinsten çok şeyler beklemektedirler. Genellikle yaşamın zorluklarıyla karşı karşıya gelmemiş bireyler, anne-babanın koruyucu kanatları altında evlenme çağına ulaştıklarında, yaşamın gerçek yüzünden habersiz yaşamaktadırlar. Evlendiklerinde yeni bir ortam, yeni bir kişilik, farklı kültürden gelmiş bireylerle bir arada uyum içerisinde yaşama zorluklarıyla karşılaşınca ister istemez bir bocalama dönemi yaşamaktadırlar. Her yeni durumun bir uyum süreci vardır. Bu süreçte bireyler aralarındaki iletişimin seviyesine göre, bu duruma adapte olma becerileri kazanmaktadırlar.

Hangi kültürden, hangi aileden, hangi kişilik özelliğine sahip bir kişi ile yaşamı birleştirdiğinin farkında olmadan kurulan evliliklerin devam etme olasılığı çok düşüktür. Evlilikte bir numaralı sorun iletişimdir. Evli çiftler sağlıklı iletişim kurabilirlerse bir şekilde anlaşmanın yolunu bulurlar. Bir taraftan çıkan mesajlar diğer tarafa ulaşmıyorsa, söyleneni karşı taraf farklı algılıyorsa bu evlilikte sorun var demektir. İşlevselliğini yitirmiş ilişkilerin başladığı ailelerin yardım alması gerekmektedir. Bu kişilerle yapılacak çalışmalarda en yararlı olabilecek kuram Yapısal Aile Kuramıdır. Sorunları ortadan kaldırıp aileyi işlevsel hale getirebilmek için bu yaklaşımdan yararlanmak gerekmektedir. Bu nedenle evliliklerin devamlılığı ve sağlıklı iletişim için, partnerlerin kültürel, ailesel ve kişisel özelliklerini anlamak ve uyum sağlamak önemlidir; ayrıca iletişim sorunlarının çözümünde yapısal aile kuramının sağladığı yaklaşımlardan faydalanmak işlevselliği kaybetmiş ilişkileri yeniden düzenlemek için kritik öneme sahiptir.

Salvador Minuchin tarafından 1960 ile 1970 yılları arasında geliştirilen Yapısal Aile Kuramı bugüne kadar güncelliğini korumuştur. Bu kurama göre: *insanlar yaşadıkları sosyal ortamlarda hem çevrelerini etkilerler, hem de çevrelerinden*

etkilenirler (Akt. Nazlı, 2020: s. 57; Goldenberg ve Goldenberg, 1996; Nichols ve Schwartz, 1998; Şanlı, 2023).

Mutlu giden evlilikler çocukların ve aile bireylerinin beden ve ruh sağlığı açısından istenen bir durumdur. Olmaması gereken durum ise ailede gelişmiş olan patolojik durumlardır. İşlevselliğini yitirmiş ailelerde gelişen patolojik durumların varlığı söz konusudur. Minuchin bu konuda beş tip aile tespit etmiştir:

1. İç içe aileler
2. İlgisiz ebeveynli aileler
3. Kopuk aileler
4. Olgunlaşmamış ebeveynli aileler
5. Evine bağlı olmayan babanın oluşturduğu aileler (Nazlı, 2020.; Şanlı, 2023).

Minuchin'in Yapısal Aile Kuramına göre çekirdek ailede var olan alt sistemlerden; **“Karı-koca alt sistemi, anne-baba alt sistemi ve kardeşler alt sistemi,”** görevlerini tam olarak yapmazlarsa aile işlevselliğini kaybetmekte, sorunlar çıkmaya başlamaktadır Özgüven (2020). Boşanmanın en büyük nedenlerinden birisi de bu sistemlerin sağlıklı bir şekilde çalışmamasıdır.

Minuchin'in bu kuram ile literatüre kazandırdığı; ***aile yapısı, alt sistemler, sınırlar, sınır geçirgenlikleri, güç-gruplaşma, koalisyon*** kavramları birçok kuram tarafından da kabul edilmiştir (Akt. Nazlı, 2020; Gladding, 2015; Goldenberg ve Goldenberg, 1996; Nichols ve Schwartz, 1998; Minuchin, 1981; Lee ve Simon, 2006; Türkçapar, 1991).

Sistemlerin çalışmasında sınır geçirgenlikleri büyük öneme sahiptir. Sınır geçirgenliklerini Minuchin üç şekilde değerlendirmiştir:

- ***Belirgin sınır:*** Sağlıklı olan belirgin sınırdır. Kurallar bellidir. Kişi hem ben, hem biz kişiliğine sahiptir. Aile ile güçlü bağları vardır, kendi başına özgürce ayrılmıştır. Özerk iş yapabilme yetisine sahiptir.

- **Katı sınır:** Aile üyelerinde biz duygusu zayıftır, aile üyeleri arasında kopukluk vardır. İhtiyaç halinde diğer aile üyelerinden yardım göremezler. Özerklik ve ben duygusu gelişmiştir.

- **Belirsiz sınır:** Kaide ve kuralın olmadığı yaşam biçimidir. Roller birbirine geçmiş, özerk kişilikler yok olmuştur. Ebeveyn kim, çocuk kim belli değildir. Üyeler bireysellik ve özerkliklerini koruyamazlar. Her durumda birbirine bağımlı, işlevsel olmayan bir aile yapısı ve bireyler oluşmaktadır (Nazlı, 2020).

Minuchin'e göre ailenin dinamik bir yapısı vardır; aile, iç ve dış etkenlere karşı duyarlı bir sistemdir. Herkesin davranış kalıpları yaşam içerisinde devam eder gider. Bu davranış biçimleri zamanla tekrarlanarak kural haline gelir. Karşılıklı ilişkilerde ve kurallarda sonuçlar beklentiler doğrultusunda ise aile mutlu, sonuçlar beklentiler doğrultusunda değilse aile mutsuzdur. Bu etkilenme sonunda ailede değişimler olur. Değişimler ailede huzursuzluk meydana getirir. İşlevsel aileler değişime uyum sağlayarak işlevselliğini korur (Nazlı, 2020: s. 58).

Moloney (2011) Minuchin'den bahsederken şöyle söylemektedir: "Minuchin kendi tecrübelerinin yanı sıra, **psikoloji, sosyoloji, antropoloji ve diğer kuramlardan** yararlanarak çalışmalarını sürdürmekte ve de çok etkili olmaktadır. Ailedeki roller, sınırlar, ayrışmalar, iç içe geçmeler konusunda çalışarak işlevselliğini yitirmiş aileleri, işlevsel hale getirmektedir.

John Gotman (2022) mutlu evliliklerde dahi sorunların yaşanmış olması şaşırtıcı olmayan bir durumdur. Çünkü farklı iki birey kendi görüşleri, kişilik özellikleri ve kendi değerlerini yanında taşımaktadır. Çatışmalar hafif olabilir, bunaltıcı düzeylere de ulaşabilir. Önemli olan bu sorunları aşılabılır hale getirmektir. Gotman tüm evliliklerde iki çatışma türü tespit etmiştir: **Çözülebilir sorunlar, kalıcı sorunlar**. Bu sorunları aşıp aşmamak da kişilerin becerilerine kalmış bir durumdur (Gotman ve Silver, 2022).

Aralarında iletişim bozukluğu olan eşler bir konuyu çözmek için konuşmaya başladıklarında, mevcut sorunun çözülmesi bir yana konuşulan problemlerden başka yeni problemlerin patlak vermesine neden olurlar. Sesler yükselir. Kırıcı konuşmalar yaşanır. Yeni problemler ortaya çıkar (Gotman ve Silver, 2022: s. 134).

Alt sistemleri sağlıklı çalışmayan ailelerde sistemlerin işleyişinin her alanında problem yaşanır. Halbuki sağlıklı ailelerde iletişim; uyum içerisinde, karşı taraf incitilmeden devam eder gider. Bu konuda Dell, uyumu; ailenin sadece kendi içindeki alt sistemler arasında değil, ailenin daha büyük üst sistemleri ve çevresi ile de uyum içerisinde olması gerektiğini vurgulamıştır (Özgüven, 2020, s. 11).

2.2. Aile

Yeryüzünde var olan geniş coğrafyalarda, ilkel veya gelişmiş tüm toplumlarda yerleşik bir aile kurumu vardır. Aile, sosyal yaşam kurumları veya örgütleri içerisinde en yaygın olanıdır (Özgüven, 2020. s. 28). Aile sisteminde durağanlıktan söz etmek mümkün değildir. Her toplumun, her coğrafyanın aile yapıları birbirinden farklıdır. Bu farklılıklar içerisinde her toplum zamanla değişmek zorundadır. Bu değişimler; aile yapısında, ekonomik alanda, çocuk yetiştirme biçimlerinde, aile bireylerinin rollerinde, yaşam tarzlarında ve din alanlarında görülmektedir (Tezcan'dan akt., Aydın ve Baran, 2010. s. 118).

Küreselleşme sonucunda en çok etkilenen kurumların başında aile gelmektedir. Her insan bir ailede dünyaya gelmekte ve bu ailede edindiği kültür ile kişilik kazanmaktadır. Birey yaşadığı sosyal ortamlardan, kurumlardan, diğer ailelerden etkilenmekte ve de etkilemektedir. Bu etkileşim sonucu toplumlar sürekli değişim halindedirler. İletişim araçlarının yaygınlaşması kişilerarası etkileşimi daha kolay hale getirmesi, evlilik biçimlerinin de değişmesine neden olmuştur. Geleneksel geniş ailede evlenmeler, görücü usulü denilen yöntemle gerçekleştiği halde, günümüzde gençler seçimlerini kendileri görerek, tanışarak, konuşarak yapmaktadırlar. Teknolojinin getirdiği kolaylıklar, yaşam zorlukları, yıkılan ailelerin yarattığı olumsuzluklar nedeniyle birçok insan da evliliği reddedip yalnız yaşamayı tercih etmektedirler (Kabasakal ve diğerleri, 2020).

Günümüzdeki aile kavramı, işleyişi, gelişimi bakımından XIX yüzyılda araştırmalara konu olmuştur. İnsanlığın varoluşundan günümüze kadar aile bugünkü halinde ortaya çıkmamıştır. Değişim sürekli ve de toplumların dinamik yapılarıyla doğru orantılı olarak ilerlemektedir. Değişimde etken olan nedenler sosyolojik yapı, kültür, coğrafi yapı ve inanç kaynaklarını gösterebiliriz (Akt. Turgut, 2017; Aydın, 2013: s. 315). İlkel toplumlarda aile kültürü içerisinde mülkiyet hakkı yoktu, karşı cins

ilişkileri serbest seçim esasına dayalıydı. Çocuklar orta malı idi. Her kadın çocuğun annesi, her erkek çocuğun babası; çocuklar grubun malı idi (Akt. Özgüven, 2020; Morgan, 1887; Engels, 1987).

İlk ailenin M.Ö. 4000 yıllarında, ilk nikahın M.Ö. 2000 yıllarında Mısır'da başladığı tahmin edilmektedir. (Akt. Özgüven, 2020: s. 25; Özügürlü,1990; Dumon, 1991; Yıldırım, 1992). Uzun (2011) ise kitabında cinsel hayat düzenlemelerinin ilk, M.Ö 2000'li yıllarda Yakındoğu'da başladığını söylemiştir.

Aile; yapısı itibariyle sağlıklı veya sağlıklı aileler olarak nitelendirilmektedir. Sağlıklı ailelerde, eşler mutlu, çocuklar mutlu, iletişim kanalları açık, aile bireylerinin özgüveni tam, yaşlanma ile cinselliğin bitmesine rağmen, sevgi ve bağlılık giderek artmaktadır. Sağlıksız ailelerde ise; iletişim kopuk, sürekli karşı tarafı suçlama, kötüleme, yargılama, yüzü gülmeyen mutsuz aile bireylerinin oluşturduğu, ihtiyaçların karşılanmadığı çekilmez bir ortamda sürdürülen yaşam biçimi vardır (Özkan, 2015: s. 21).

Birbirinden değişik özellikleri içeriğinde barındıran aile kavramının kesin bir tanımını yapmak mümkün değildir (Nazlı, 2021, s. 19; Kabasakal vd. 2020: Canel, 2022). Her bilim insanı, her kurum, her yaklaşım kendi bakış açısı ile bir tanım yapmaktadır. Büyüklüğüne göre, fonksiyonlarına göre, eş sayısına ve evlenilen kişilerin mensup olduğu gruplara göre vb. gibi çeşitli tanımlar yapılmaktadır. Bell ailenin dört türlü tanımını yapmış, bu tanımların her biriyle ailenin farklı yönlerine vurgu yapmaktadır (Nazlı, 2021: s.19).

Aile toplumları meydana getiren en küçük sosyal, evrensel bir birimdir. Bu özelliğinin dışında, ailenin ortak özelliklerinin varlığının yanında, kültürlere göre birçok farklılıkları da bulunmaktadır. Bazı kurumların, yaklaşımların ve çeşitli bilim insanlarının aile tanımlarından örnekler göstermek mümkündür:

Türk Dil Kurumu'na (TDK) göre: *Aynı soydan olan ve aralarında bir kan bağı bulunan insanların tümüne aile denir.*

Prof. Dr. Ayfer Tezel ders notlarında aile tanımını şöyle aktarmıştır: *Aile; kan bağılılığı, evlilik ve diğer yasal yollardan, aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve çoğunlukla aynı evde yaşayan bireylerden oluşan; bireylerin psikolojik, cinsel, sosyal*

ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı, topluma uyum ve katılımların sağlandığı ve düzenlendiği temel bir birimdir. İkinci tanıma göre ise: Aile; evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik, aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümüdür.

Nazlı (2021) aile tanımını kitabında şöyle aktarmaktadır: *Aile; kan bağlılığı, evlilik ve diğer yasal yollardan aralarında akrabalık ilişkisi bulunan, çoğunlukla aynı evde yaşayan bireylerden oluşan; bireylerin psikolojik, cinsel, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılandığı, topluma uyum ve katılımların sağlandığı ve düzenlendiği temel bir birimdir.*

Devlet Planlama Teşkilatının (DPT) Aile zel İhtisas Komisyonunun tanımı şöyledir: *"Aile; kan bağlılığı, evlilik ve diğer yasal yollardan aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve çoğunlukla aynı evde yaşayan fertlerden oluşan, fertlerin cinsel, psikolojik sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçların karşılandığı, fertlerin toplumsal uyum ve katılımlarının sağlandığı ve düzenlendiği temel bir toplumsal birimdir"* (Eyce, 2002, s.83).

İbrahim Ethem zgven aileyi birkaç şekilde tanımlamaktadır. Bunlardan en kapsamlı olanı şöyle: *"Aile, aynı çatı altında yaşayan, gelirlerini paylaşan, evlilik ve kan bağı ile birbirine bağlı, çeşitli roller ile birbirini etkileyen bireylerin oluşturduğu, yasal ve ekonomik bir kurumdur"* (zgven, 2020, s. 25).

Ailenin tanımına kan bağlılığını koymayan tanımlar da yapılmıştır. *"Toplumsal temel taşı olarak nitelendirilen aile, sosyal değerler, gelenek, görenek ve kanunların öngördüğü biçimde kadın ve erkeğin hayatlarını birleştirmek amacıyla yaptıkları sosyal sözleşme yani evlilik sonucu oluşturdukları evrensel ve sosyal bir sistem olarak tanımlanmaktadır"* (Arvas, 2017, s.28).

Tanıma, "kan bağı" ibaresini koymayan Amerika Nüfus Sayım Bürosunun tanımı ise şöyle: *Doğum, evlilik veya evlat edinme ya da birlikte yaşamanın kabul edilmesi yoluyla iki veya daha fazla bireyin oluşturduğu küme* (Akt., Edit. Nazlı; Ercan, 2020).

İnsanlık tarihi incelendiğinde aile yapılarının, üretim biçimine göre şekillendiği görülmektedir. Avcı toplayıcı toplum, tarım toplumu, sanayi toplumu ve sanayi sonrası bilgi toplumu diye adlandırılan bu dönemlerin her birinde aile yapıları, günün şartlarına göre değişime uğramış olup bu değişimin devam edeceği öngörülmektedir (Kabasakal ve diğ. 2020).

Tarım toplumunda ailede olan üretim, sanayi toplumunda fabrikalar aracılığı ile üretilmeye başlanmıştır. Bu üretim biçiminde sermaye sahipleri üretim araçlarına sahip, emir verir konumunu korur iken, üretimi yapan bireyler emekleri ile üretime katkıda bulunmaktadır. Fabrikasyon üretimde çalışanların herhangi bir problemi düşünüp çözmelerine gerek kalmadan, ezberlettirilen belli işleri sürekli tekrarlama yöntemiyle üretim yapmaları istenilen davranış kalıplarıdır. Bir vidayı sıkma, bir demiri kaynak yapma vb. gibi. Kişi ne yaptığığın ne ürettiğinin farkında bile değildir. Kişi yaptığı işi düşünerek yapmadığından işine yabancısıdır. Kapitalist düzen denilen bu sistemde öncelikli amaç kâr olduğu için, erkeklerin yerine sonraki dönemlerde daha düşük ücretle kadın ve çocuk işçiler çalıştırılmaya başlanmıştır. Bu aşamada aile yapısında meydana gelen değişikliklerle toplum geniş aile tipinden çekirdek aile biçimine dönüşmüştür. Kadının toplum içerisindeki rolü değişmiş, önceleri sadece ev işleriyle uğraşırken bu aşamada ev geçiminde, ekonomik alanda, kadının görevleri ev dışına taşmıştır. Yapılan evliliklerde eşler anlayışlı olup iş paylaşımı yapmıyorlarsa uyum sorunları gündeme gelmekte, bunun sonucunda evlilikler boşanma ile sonlandırılmaktadır (Bayraç, 2003: s. 45-46; Akt. Kabasakal ve diğ. s. 9-13).

Sanayi devriminden sonra köyden kente göç, yeni aile yapıları, kadının iş gücüne katılması zorunlu olarak aile yapısını değiştirmiştir. Evdeki iş bölümü, erkeğin ev işlerine katılması, kadının ev işlerinde hafifleme olmasına rağmen, iş yükü gene kadının omuzlarına yüklenmiştir. Tüm bunlara rağmen kadının, ailede söz sahibi olması; sosyal statülerde farklılıkların doğmasına, kadının ailede ve toplumda, iş yerinde konumunun değişmesine neden olmuştur. Ancak aynı işi yapan kadın ve erkek arasında olan ücret farklılıkları her zaman kadınların aleyhinde gelişme göstermiştir (Süleymanlı, 2009; Kara, 2018, s.377).

Sanayi sonrası bilgi toplumunda bedensel güç değil de eğitim ve öğrenmeye bağlı zihinsel gücün ortaya çıkması, kadın erkek farklılığını ortadan kaldırmıştır. Bu aşamada rollerde, beklentilerde ve statülerde değişimler olmuş, kadınlar yeni

statülerinde büyük bir güç kazanmışlardır. Enformasyon toplumu denilen bilginin alınıp satıldığı 1980 sonrası dönemde bilginin kurumlardan bireyler düzeyine kadar inmesiyle aile yapılarında büyük değişimler yaşanmıştır. Bu değişim sadece sosyal ve iş hayatında değil, ailede çocuğun yetiştirilmesi ve çocuğa bakış açısında da değişimlere neden olmuştur. Sanayi toplumunda fabrikalarda işçi olarak çalışan kadınlar, bilgi toplumunda erkeklerle yarışır duruma gelmiş eşit işte eşit ücretlerle çalışmaya başlamışlardır (Kağıtçıbaşı, 2022; Kabasakal ve diğ. 2020).

Antony Giddens (2012), 1950 yılından sonra aile yaşamında küresel devrim yaşandığını ifade etmektedir. Gelişmiş toplumlarda ailede kadının iş hayatına ve sosyal yaşama katılımı üst düzeylere yükselmiştir. Modern dönemde aile yapısı gelenekçilikten uzaklaşmış kadınlara ve çocuklara daha fazla haklar tanınmıştır. (Emre, 2015)

Çağımızda toplumdaki değişimlerin çok hızlı geliştiğini ifade eden kuramcılar, önceki moderniteyi, geç moderniteden ayırmak için, yaşadığımız dönemi “risk toplumu,” “dönüşümsel modernite,” “ikinci modernite,” “üst modernite,” “post-geleneksel modernite,” gibi kavramlarla isimlendirmektedirler (Evre, 2011). Beck ve Giddens bu konudaki düşüncelerini şöyle açıklamıştır: Değişim, ilk sırada teknoloji olmak üzere yaşamın her alanında önceki dönemlere göre çok daha hızlı biçimde gerçekleşmektedir. Bu değişim belirli bölgelerde ve devletlerde sınırlı kalmamakta, küresel düzeyde olmaktadır. Giddens (2002:12-14) bu konuda üç tür gelişim ve değişimden söz etmektedir: “*Birincisi, küreselleşmenin artan etkisi; ikincisi, gelenek sonrası bir toplumsal düzene geçiş; üçüncüsü, düşünerek davranmanın (reflexivity) yaygınlaşmasıdır.*” Bu gelişim ve değişimlerin ışığı altında küresel ölçekte iletişim artmış, insanlar dünyanın bir ucunda olan olayları anında duyup, görüp etkileniyorlar. Geleneksel toplumdaki normlar terkedilmiş, zorunluluktan çıkmış, sadece tercih yoluyla kabullenilir hale gelmiştir. İnsanlar geleneklerin yükünden kurtulunca, eylemlerini var olan geleneklerin emrettiği kurallara göre değil de düşünsel olarak değerlendirme yoluyla gerçekleştirmeye başlamışlardır. Bu aşamada bireyselleşmeyi ön plana çıkararak kendi duygusal ve cinsel doyumlarını yaşamaya yönelmişlerdir (Evre, 2011).

Modernleşmeyle birlikte ailenin ekonomik, eğitim, dini vb. işlevlerinin birçoğu başka kurumlara devredilmiştir. Yaşadığımız çağda çekirdek ailenin doğuşuyla birlikte, aile bireyleri arasında beklentiler psikolojik doyum, aşk, yakın ilişkiler artmış, bireyler

bu beklentilerini karşılayamayınca ailede huzursuzluk artmış ve boşanmalar yaşanmıştır (Arvas, 2017, s. 32).

Sanayi toplumunda meydana gelen hızlı değişimler nedeniyle, geleneksel ailedeki gibi, aile bireyleri arasında sıkı bağlar kalmamıştır. Karı koca birbirlerini daha az görmektedir. Karı koca arasında sevgi, saygı, güven duygusu, sorumluluk, fedakârlık ve din duyguları zayıflamıştır. Geleneksel ailelerde, kırsal kesimlerde akrabalık ilişkileri çok güçlü olmasına rağmen modern toplumlarda kentleşmeyle birlikte bu ilişkiler oldukça zayıflamış durumdadır (Gül, 2020).

Toplumların kültürel yapılarındaki değişimlerin, teknolojik ilerlemelerin, köyden kente göçlerin yaşanması nedeniyle toplumdaki değer yargıları da değişikliğe uğramıştır. Aile yapısı değişmiş ihtiyaçlar farklılaşmıştır. Bunun sonucu olarak bireylerin ihtiyaçları ve beklentileri de çağın gereksinmelerine göre değişime uğramıştır. Değişim basamakları yaşanırken her toplumun değişim biçimi ve hızı kendi dinamikleri ölçüsünde farklılıklar göstermektedir (Süleymanlı, 2009).

2.3. Evlilik

Evlilik konusu ile ilgili alanyazın taramasında aile kurumunda olduğu gibi, evliliklerin de farklılıklarının olduğu görülmüştür. Atatürk Üniversitesi Öğretim Üyesi Dr. Lütfi Sezen yaptığı araştırmasında Türkiye’de 33 evlenme biçimi tespit etmiştir (Sezen, 2005: 186-194). Küresel düzeye taşıdığımızda sayının daha da artacağı muhakkaktır. Onun için evliliğe dair bir genel tanım yapılamaz. Gladding, (2007) *evlilik, eş ve ailenin tanımları esnektir ve geniş bir çeşitliliği barındırır* (Gladding, çeviri ed. Acar, 2019. s: 376). Ancak buna rağmen yapılan tanımlar evliliğin belirli işlevlerini veya biçimlerini içermektedir.

Evlilik konusunda verilen bilgilerde farklı görüşler ileri sürülmektedir. Evliliğin olumlu yönlerini işleyen bilim insanlarının yanı sıra olumsuz yönlerini işleyenler de vardır. Değerler, evlilikte beklentiler kültürden kültüre, aile yapısındaki yaşam tarzına bağlı olarak birçok değişiklikler göstermektedir. Goldstein & Kenney yaptıkları araştırmada Afrika kökenli Amerikalıların beyaz ırk Amerikalılara göre evlenme olasılıkları ve evlilik beklentilerinin düşük, boşanma oranlarının ise çok yüksek olduğunu tespit etmişlerdir (Ashley, Barr & Ronald, 2012).

Oxford Üniversitesi Sosyal Sorunları Araştırma Derneği yayınlarından (1986) karı koca arasında beklentiler üzerine 489 evli çift ile yapılan bir araştırmada şu sonuçlar elde edilmiştir: Evli çiftler karşı cinsin geleneksel rollerine katılmak isteseler de kendi geleneksel rollerinden ayrılmayı pek istememektedirler. Kadınların erkeklerden beklentileri, çocuk bakımı, ev işlerine yardım ve para yönetiminde eşitlik sağlanmasıdır. Buna karşılık erkeklerin beklentileri kadınların geleneksel rollerine ilaveten, kadının çalışmak (%43) suretiyle aile bütçesine katkıda bulunmasıdır. Ev işlerine katılan erkeklerin oranı %33 olarak tespit edilmiştir. Okul öncesi çocuğu olan evli kadınların %12'si, 1950 yılında çalışırken, 1980 yılında bu grubun %50 si istihdam edilir duruma gelmiştir. Günümüzde bu oran çok daha yukarılardadır. Dışarıda ve evde, iki işi birden yapan eşlerin enerjisi tükeneceğinden, ev içi rolleri yapamayacağı nedeniyle evlilikte duygusal problemler yaşanmasına neden olup, boşanmalar gündeme gelmektedir (Hiller & Philliber, 1986).

Evlilik beklentileri konusunda yapılan bir araştırmada erkekler eşlerinden, daha ziyade evcilik ve annelik özelliklerini ön plana çıkarırken; kadınlar erkeğin mesleki niteliklerinin ve kariyerinin üst düzeylerde olmasını, ev işlerine ve çocuk bakımına ortak olmalarını istemişlerdir (Pfeil, 1968).

Evlilik doyumu; yapılan araştırmalara göre, eşlerin birbirlerinden aldıkları zevk, eşe duyulan güven, çatışma düzeyinin azalması, buna bağlı olarak mutluluğun yaşanması demektir. Beklentilerin azami düzeyde karşılanması, doyumun yaşanması, karşılaşılan güçlüklerle göğüs germede daha dayanıklı olma durumunu ortaya çıkardığı, yapılan araştırmalarda görülmüştür (Arvas, 2017. S.38). Evlilik doyumunun üst düzeylerde oluşu ailede beklentilerin karşılanması ve mutluluğun yaşanmasına neden olmaktadır. Doyumun sağlanması bireysel nedenlere bağlı olduğu gibi, sosyal nedenlere de bağlı olabilir. Doyumun ve mutluluğun yaşanma nedenleri arasında eğitim seviyesi, kültür, evliliğin aileler tarafından onaylanması, eşlerin geldikleri ailelerin çatışmalı ortamları, parçalanmış ailelerden gelen çocukların travmaları, eşlerin etnik ve dini yapıları, toplumsal statü ve ailelerin ekonomik eşitliği gibi değerleri sayabiliriz (Arvas, 2017, s. 40).

Toplumun temel taşı oluşturulan ailenin oluşmasının şartı, karşı cinsten iki bireyin toplumsal normlara uygun bir şekilde hayatlarını birleştirmeleridir (Akt. Turğut, 2017; Tekin, 2013: 241-252).

Evlilikte sevginin önemine vurgu yapan Tarhan (2023, s.141) sevgi tek başına her şeye ilaç olmasa da, her ilişkinin anahtarı olabileceğini dile getirmektedir. Evlilikte sevginin, şartlı sevgiden ziyade şartsız sevginin olması durumunda evliliğin daha sağlıklı olacağını ifade etmektedir. İnsanların yirmi iki yaşlarına kadar olan dönemlerinde karşı cins ile ilişkileri duygularla aşk üzerine yoğunlaştığından bu dönemdeki evliliklerde kusurlar gözardı edilebiliyor. Evlenip aşk bittikten sonra kusurlar ortaya çıkıyor. Beklentiler farklılaşıyor, karşı taraf beğenilmiyor, evlilikte sorunlar çıkıyor. Evliliğin sonlandırılması gündeme geliyor (Tarhan, 2023, s. 145). Evliliğin sonlandırılmasıyla sorunlar çözülüyor. Aile yapısında meydana gelen değişikliklerle yeni sorunların kapısı aralanıyor. Parçalanmış ailelerden arta kalan çocukların sosyal yaşamları, eğitim hayatları, başarı durumları ister istemez olumsuz yönde etkilenmektedir. Yeni evli çiftler bu durumu göz önünde bulundurarak belirli bir süre çocuk yapmadan yaşamayı denemelidirler.

Evlenmeden önce gerekli duygusal olgunluğa erişmeyen çiftler, ilişkilerinde hatalar yaparlar. Bilerek veya bilmeyerek kişi karşıdakine zarar verir. Azarlama, engelleme, olumsuz eleştirme, en çok yapılan olumsuz davranışlardır. Bu tür bencil davranışlar sonucunda iletişimde kopmalar yaşanır. Sorunlar çözülemez, daha da ağırlaşır. Eşler evliliklerini sonlandırma aşamasına kadar giderler. Sağlıklı düşünen çiftler için çözüm elbette vardır (Tarhan, 2023, s. 19).

Tayvanda Amato (2010) ebeveyn boşanması ve ebeveyn çatışması ile ilgili yapılan bir araştırmada, kavgalı ortamlarda ve tek ebveyimli ailelerde yetişen çocuklar psikolojik iyi oluşları bakımından; uyumlu çift ve biyolojik uyumlu çiftlerin ailelerinde yetişen çocuklarına göre, daha başarısız oldukları tespit edilmiştir (En-Ling Pan, 2014). Ebeveyn boşanmasının çocuklar üzerindeki diğer etkileri de, genç yetişkin çağlarında birlikte yaşama, erken evlenme ve evliliklerinde uyumsuzlukların olduğu görülmüştür (En-Ling Pan, 2014; Wallerstein, Lewis ve Blakesl).

Yapılan araştırmalardan boşanmış ve çatışmacı ailelerin çocuklarının evliliğe yönelik tutumları açısından iki çarpıcı sonuç elde edilmiştir. Birincisi, (Axinn & Thornton, 1996; Tasker & Richards, 1994) bu gençler; çatışmacı ve boşanmış anne babalarının yaşadığı tatsız ortamları ve boşanma sonrası güçlükleri yaşamak istemediklerinden, evliliği geciktirmekte, evlendiklerinde de uyumsuz evlilikler yaşamaktadırlar. İkincisi, (Axinn & Thornton, 1996) bu gençler yaşadıkları çatışmacı ve

huzursuz ortamdan bir an önce kurtulmak için erken evlenme, ya da birlikte yaşama yolunu seçmektedirler. Bu durumda sınırlı eğitim, düşük statü, yoksulluk, ve erken olgunlaşma gibi bir yaşam biçimi söz konusu olmaktadır (En-Ling Pan, 2014).

İnsalar çevrelerinden gördükleri veya kendi deneyimlerinde yaşadıklarını göz önünde bulundurarak, evlilik hakkında çeşitli çıkarımlarda bulunmaktadır. Kierkegaard'ın evlilik değerlendirmesi ve bu konuda söyledikleri ilgi çekicidir. *“Evlen pişman olursun, evlenme pişman olursun; evlen, ya da evlenme her ikisinden de pişman olursun,”* şeklinde bir yargıda bulunmuştur. Nışanlılığının sonrasında bu sözü söyleyen Kierkegaard, aile yaşamında geçmişte olan bazı olumsuzlukların etkisinde kaldığından dolayı böyle bir söylemde bulunmuştur (Celaledin, 2020).

Toplumların sosyolojik yapıları göz önünde bulundurulduğu zaman dinlerin evlilik kurumu üzerinde çok büyük bir etkisinin olduğu görülmektedir.

Dinlerin toplumlardaki değer yargıları üzerindeki etkisi, ahlak anlayışı, zihniyet farklılıkları ele alındığında bir ülkede suç olan bir davranış ya da yaşam biçimi başka bir toplumda sıradan ahlaki ve etik bir davranış olarak kabul görebiliyor. Özellikle cinselliği ayıp, pis ve günah olarak gören toplumlarda, cinsel dürtülerin bastırılmasında, toplumda psikolojik bozukluklar ve yasak ilişkilerin çoğalması gündeme gelmektedir. Aşırı cinsel serbestliğin yaygınlaşması durumunda ise, yeni yetişen gençlerin ahlaki yozlaşmasına aile ve evlilik hayatının kökünden bozulmasına neden olmaktadır. Bunun için yeni yetişen gençlere planlı ve devlet denetiminde aile hayatı ve cinsellik konusunda formel eğitimler verilmelidir (Uzun, 2011).

Günümüz dünyasında evliliklerin birçoğu boşanma ile sonlandırılmaktadır. Ne yazık ki sürdürülen evlilikler de mutlu bir şekilde devam etmemektedir. Yalnızlıktan korkma, çocuğun annesiz veya babasız kalması, ekonomik yetersizlikler evliliği zorla sürdürme nedenleri arasında sayılabilir (Özkan, 2015: s. 18).

Arpacı ve Tokyürek'in (2012) araştırmalarında boşanmış çiftlerin % 55.7 si eski eşi ile tekrar evlenebileceğini söylemişlerdir. Aynı araştırmada gene katılımcıların %55.7 si eski eşi ile hiç görüşmediklerini ifade etmişlerdir.

2.3.1. Dinlerin Evliliğe Bakışı

İnsanlığın yeryüzünde var oluşu dönemlerinde, dinlerin doğuşu sosyal yaşamı etkilemiştir. Bu süreç içerisinde din aileyi, aile dini şekillendirmiştir. Semavi dinlerin eril yapısı nedeniyle erkek üstün kılınmış, kadın hep ikinci plana itilmiştir. Yahudilik ve Hristiyanlık'ta aile kurma, evlenme, dini açıdan kutsal bir görev olarak nitelendirilmiştir. İslamda ise evliliğe kutsallık yüklenmemiş, sosyal bir görev olarak kabul edilmiştir. Ancak kitapta yazılı olan kuralların gerçek hayatta uygulanması farklı dinlere göre, kadınların bazı uygulamalarda lehine, bazı uygulamalarda ise aleyhine olduğunu söyleyebiliriz. Yahudilikte ve Hristiyanlıkta kadın, yeryüzüne günahı getiren ve erkeği baştan çıkararak varlık olarak nitelendirilmektedir (Akt, Turğut, 2017; Bebel, 2013, 60-62; Tekin, 2013: 244-250).

Her dinin kutsal kitaplarında yazılı kuralların sosyal yaşamda uygulanmadığı günümüz dünyasında açık görülmektedir. Bu konudaki uygulamalar ve yazılı kaynaklar arasındaki uyumsuzluk ayrı bir çalışma konusu olarak irdelenmelidir.

2.3.2. Yahudilikte Evlilik

Yahudilikte evliliğin kutsallığına inanılır. Evlilik her kadın ve erkeğin yerine getirmesi gerekli olan ilâhi bir görevdir. Evlenmeyip bekar yaşamak büyük günah olarak kabul edilir. Evliliğin; Yahudilikte yuva kurma, çocuk yapma, cinselliği yasal yollardan karşılama, zinadan uzak durma gibi işlevleri vardır. Yahudilerde evlenmeyenler; kültürün yok olmasına, neslin tükenmesine sebep olma, zinaya karışma endişesi ile, toplumun huzurunu bozacağından suçlu sayılmaktadırlar. Tevrat'a göre Yahudi bir erkek; kendi dininden olmayan bir kadınla, gene Yahudi bir kadın kendi dininden olmayan bir erkekle evlenemez (Akt. Alija, Tesniye: 7/1-4; Şahin, 2016).

Evlilik, Yahudilerde kutsal kabul edilmesine rağmen, erkek evin kesin egemen bireyidir. Kadın, ailesi tarafından cariye olarak satılmakta ve miras hakkına da sahip değildir.

Yahudilikte tek eşlilik esastır, ancak ölen kardeşin karısı ile en büyük erkek kardeş evlenmelidir. İlk doğan çocuk da onun soyunu devam ettirmelidir. Yahudilikte boşanma vardır; ancak boşanma erkeğin isteği ile gerçekleşir. Erkek boşadığı karısı ile

tekrar evlenebilir. Yahudilikte kadının boşanma hakkı yoktur (Akt. Alija, 2017; Hasanov: 2012; Şahin, 2016)).

2.3.3. Hristiyanlıkta Evlilik

Christopher Ash (2023) makalesinde evlilikle ilgili şu tespiti yapmaktadır:

“Kültürler evlilikle ilgili sorunları ve cinsel ilişkilerin etiğini tartışırken, evliliği özünde Tanrı’dan verilen kutsal bir eylem olarak görenlerin yanı sıra, onu kültürel bir yapının ürünü olarak savunanların olduğunu da söyleyenlerin varlığından söz etmektedir.”

İncil’de evlilik için şu vurgu yapılıyor:

“Tanrı yaratılışın başlangıcında insanları erkek ve dişi olarak yarattı. (Markos 10/6)” Bu nedenle adam anasını babasını bırakıp karısına bağlanacak ve onlar tek beden olacaklar” (Yar. 2:18); (Matta 19: 4-5); (Yaratılış 1:27); (Ash, 2023).

Kutsal Kitap Korintililer (7: 3-4) de eşler için şöyle deniliyor: *Erkek karısına, kadın da kocasına hakkını versin. Kadının bedeni kendisine değil, kocasına aittir. Bunun gibi, erkeğin bedeni de kendisine değil, karısına aittir* (Efesliler, 5/22-24).

Hristiyanlıkta evlilik kutsal bir eylem olarak görülmekte, o nedenle nikah da bir sakrament (Tanrı tarafından konulmuş kutsal ve gizemsel ibadet eylemleri) olarak kabul edilmektedir (Akt. Alija; Gündüz: 2006, 148).

Hristiyan dininde mezheplere göre evlilik kuralları birbirinden çok farklı bir şekilde uygulanmaktadır. En katı kuralları olan mezhep Katoliklerin uygulamasıdır. Katoliklerde evlenenler asla boşanamazlar. Boşananlar birleşirlerse bu eylemleri zina olarak sayılmaktadır. Ortodokslarda ise evlilik ömür boyu sürmeyebilir, boşanma vardır.

Hristiyanlıkta her mezhepte tek eşlilik esastır. Kutsal Kitap evliliği ölünceye kadar süren bir beraberlik olarak emretmektedir. Aynı dinden aynı imandan olan kişilerin kuracağı aile, bireylerin sağlığı ve çocukların yetişmesi açısından büyük önem taşımaktadır (Ünal, 212: s 286).

Ancak uzun yıllar boyunca toplumların sosyal yapılarının değişmesi dolayısıyla Hristiyan evlilik biçimlerinde de zamanla değişmeler olmuştur. Evlilik yaşı erkeklerde 14, kızlarda 12 iken zamanla bu durum değiştirilmiş erkeklerde 16 kızlarda 14'e yükseltilmiştir. Her mezhep kendi yorumuna göre belirli kurallar koyarak Kutsal Kitaptaki birliğin bozulmasına neden olmuştur (Ünal, 2012: s. 284).

2.3.4. İslam'da Evlilik

İslam Dinine göre nikah hem bir ibadet hem de medeni bir uygulamadır. İslam dini açısından evlenme ve nikah kıyma; çocuk yetiştirme, mutlu bir yuva kurma, Müslüman nesiller yetiştirme ve cinselliği helal yoldan giderme, zinayı önleme amaçlarını taşımaktadır (Akt. Alija; Esen 2012: s. 57-65).

İslam dininde erkek kadının koruyucusu olarak gösterilmiştir. Hz. Muhammet veda hutbesinde şöyle demiştir: *Kadınlar hakkında Allahtan korkun. Çünkü siz onları Allah'ın emaneti olarak aldınız. Onların namuslarını Allah'ın kelimesiyle helal kabul ettiniz* (Akt. Kırtay, 2018; Esen, s. 5).

İslam dininde erkek kadından üstün konumda gösterilmiştir. İki kadının şahitliği, bir erkeğe eşittir (Yazır, Bakara, 2/282). Mirastan erkeğe iki pay verilirken kadın bir pay almaktadır (Yazır, Nisa, 4/11, 176).

İslam'da boşanma hakkı erkeğe verilmiştir. Kadın ancak erkeğin izin vermesi halinde boşanma hakkına sahip olabilmektedir (Akt. Geçioğlu ve Döner, 2019; Yılmaz, 2010, s. 216; Karaman, 2011, s. 109).

İslam dininde erkeklere aynı anda dört kadına kadar (poligini) evlenme izni verilmektedir. Cumhuriyetten sonra medeni kanuna göre evlilik tek eşle sınırlanmıştır (Esen a, 2020).

İslam'da evlilik yaşı tartışmalı bir şekilde dokuzlara kadar düşmüştür. Bu durumun Arap kültüründe olan, böyle bir eğilimden kaynaklandığı söylenmektedir (Geçioğlu ve Döner, 2019: s. 608).

İslam'da; başka dinlere mensup, iman etmemiş kadın ve erkeklerle evlilik yasaklanmıştır. İman etmek kaydı ile başka dine mensup kadın ve erkeklerle evlenme izni verilmektedir (Yazır, Bakara: 2/221; Yazır, Maide; 5/5).

2.3.5. Hint Dinlerinde Evlilik

İlahi dinlerde olduğu gibi felsefi dinlerde de evlilik kuralları, aile yapıları, gelenek ve görenekleri farklılıklar göstermektedir. Hinduizm M.Ö iki bin yıllarında Batı Avrupa'dan Hindistan'a gelen Ari ırkın din anlayışı ile Hindistan'ın yerli Dravidyen kültür ve din anlayışı ile kaynaşması sonucu doğmuş bir dindir. Hindistan'da yaşayan Kast Sistemi de Arilerin kendilerini yerli siyah ırktan daha üstün görmesi nedeniyle doğmuştur. Kast sisteminde evliliklerde kastlar arasında geçiş yoktur. Her birey doğduğu kast sisteminde evlenir yaşar ve ölür. Yahudilik, Hristiyanlık, İslam gibi tek tanrılı dinlerin bir peygamberinin varlığından söz edilirken, Hinduizm'de tek tanrı, peygamber ve tek bir kutsal kitap yoktur. Uzun yıllara yayılmış birçok kişinin bilinçli bilgi birikimleri sonucu doğmuş, çok tanrılı dinlerdir (Ersöz, 2007).

Hinduizm'de evlilik dinsel bir tören, aile de dini bir kurumdur. Eril bir dindir. Eski Hint inanışlarına göre beşikte söz verip yedi yaş civarında çocuklar evlendirilirdi. On yaşında dul kalan kadınlardan söz etmek mümkündür. Bu gelenek 1860 yılında kaldırılmasına rağmen, yer yer devam etmekte, dini bir inanış olan bu geleneği önlemenin zorlukları yaşanmaktadır. Hint İnanışlarında, Manu Kanunnamesine göre erkekler, evlenecekleri kızların yaşının üç katı yaşında olmalıdırlar (Alija, 2017; Deniz, 2021).

Hinduizm'de bekaret çok önemli olduğundan ebeveynler kızlarında biyolojik bir bozulma olmadan, çok küçük yaşta evlendirmektedirler. Bu evlilikler 2006 yılında çıkarılan bir yasa ile önlenmeye çalışılmıştır (Deniz, 2021).

Hinduizm'de kadınlar için uygulanan Drahome geleneği bizim toplumumuzda erkeklerin verdiği başlık parasının tam tersidir. Hinduizm'de kadın tarafı varını yoğunlu vererek kızını bir erkekle evlendirir. Bu durumu önlemek için kız çocukları ana rahminde kürtaj yoluyla öldürülmektedirler. Bu durumdan kurtulmanın bir başka yolu da bizdeki berdel modeli gibi değiş tokuş yapmak suretiyle aileler, durumu idare etmektedirler. Kız kardeşi de bu şekilde doğmadan öldürülen yazar Sita Agarwal 1999

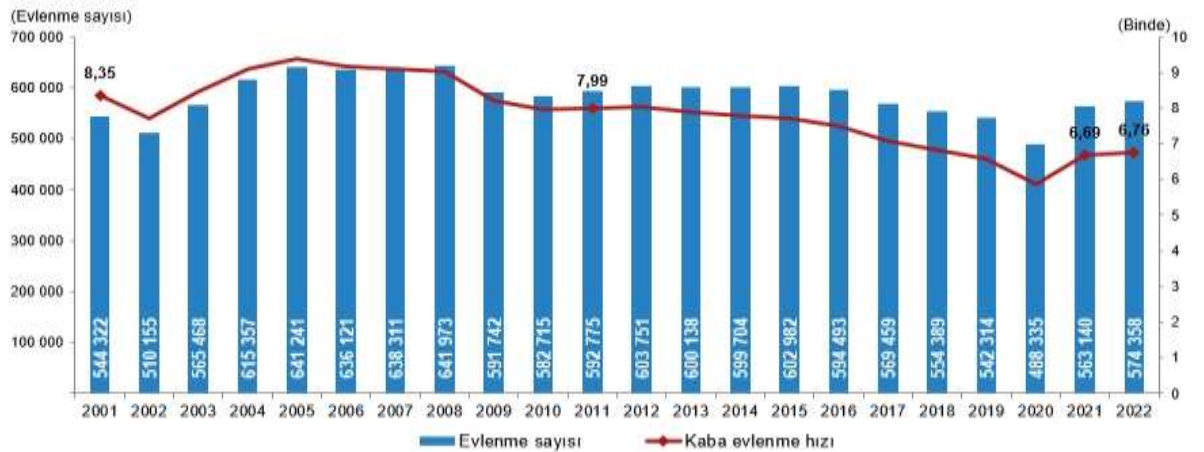
yılında “Hindistan’da Kadın Katliamı” isimli bir kitap yazmıştır. Sati ve Drahoma geleneği ile 20. Yüzyılda Brahmanların 50 milyon kız çocuğunu katlettiklerini anlatmıştır. Hinduizm’de ve toplumda kadının bir değeri yoktur (Ersöz, 2007).

Sati ve Drahoma geleneği ile kadın bu toplumda tamamen aşağılanmışır. Sati geleneğinde kocası ölen kadın kendisini kocası ile birlikte öldürmek zorundadır. Yakılmak için ateşe atılan kocanın cenazesi ile birlikte kadın da kendisini yakmaktadır. 1829 yılında İngiliz Hükümeti tarafından bu gelenek yasaklandı. Buna rağmen bu uygulamanın zaman zaman yapıldığı görülmüştür (Ersöz, 2007).

Hinduizm’in yasal metinlerinden biri olan Manusmriti’de yazılan ifadelere göre bugün, kocası ile yakılmayan kadın, yeniden evlenemez, çocuğu yoksa çocuk isteyemez, sosyal bir hayatı olamaz, kafası kazıtılarak toplumdan tecrit edilerek ölü gibi bir hayata mahkûm edilmektedir. Ancak karısı ölen bir erkeğin böyle bir zorunluluğu yoktur. Dul olmamak kaydı ile bir başkası ile evlenebilir, kendine yeni bir hayat kurabilir (Deniz, 2007).

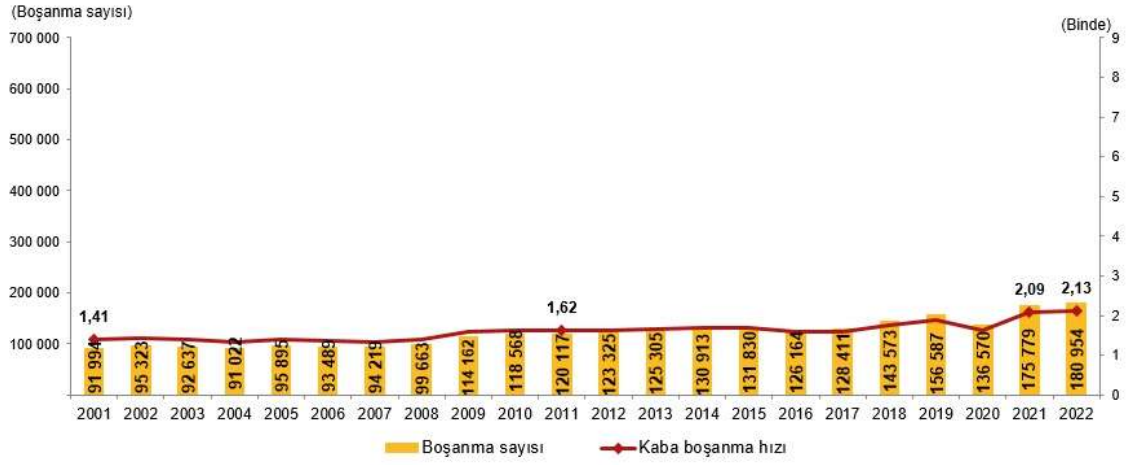
Manusmriti’de kadının her durumda özgürlüğü kısıtlıdır. Küçüklüğünde babasının, gençliğinde kocasının, yaşlılığında kocası ölünce de oğlunun kontrolü olmadan kendi başına özgürce bir iş yapamaz (Deniz, 2007).

Şekil 1: Türkiye İstatistik Kurumu 2001-2022 Yılları Arasında Evlenme ve Boşanma İstatistikleri

Şekil 1’de TÜİK’in verilerine göre 2001 yılında bin nüfus başına düşen evlenme sayısını ifade eden kaba evlenme hızı 8.35 iken, 2022 yılında binde 6.76 olarak gerçekleşti. Bu da toplumda evlenme oranlarının düştüğünü gösteriyor.

Şekil 2: Boşanma sayısı ve kaba boşanma hızı, 2001-2022

Şekil 2’de TÜİK’in verilerine göre 2001 yılında bin nüfus başına düşen boşanma sayısını ifade eden kaba boşanma hızı 1.41 iken 2022 yılında 2.13 olarak gerçekleşmiştir. Bu verilere göre toplumda evlenmeler azalırken boşanmaların sayısının arttığı görülmektedir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışma, nitel bir araştırma deseni ile yapılmış ve betimsel analiz tekniğini kullanmıştır. Araştırmada derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Çalışma grubu; Üsküdar, Ünalın Mahallesiinde ikamet eden kişilerden amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Amaçlı örnekleme yönteminde araştırmacı daha önce tespit ettiğı bilgilere uygun katılımcıları bulur, araştırmada çalışma grubuna dahil eder. Kriterlere uymayanları dışarda bırakır (Merriam, 2018, s. 258-259).

3.1. Kapsam ve Sınırlılık

Çalışma grubunu oluşturan katılımcılar 1-15 yıl arası evli veya boşanmış bireylerden, ölçüt örnekleme yöntemiyle tespit edilmiştir. Örneklem büyüklüğü olarak büyük kitleleri temsil etme zorunluluğı yoktur. Ortam olarak Üsküdar Ünalın Mahallesi seçilmiştir. Gönüllü yetişkin katılımcılarla istedikleri ortamda birebir, yüz yüze derinlemesine görüşme yapılmıştır. Çalışma grubu 25 kişi olarak sınırlandırılmıştır (Creswell, 2014; Akt. Güçlü, 2021, s.49).

Araştırmanın Varsayımı: Doğruluğı araştırmacı tarafından kabul edilen ancak ispatlanmayan önermelerdir varsayımlar. Araştırmacının doğruluğından emin olduğu önermeler olarak da kabul edilen varsayımlar, araştırmanın geçerliliğini ve araştırma sonuçlarını etkilerler (Bogdan ve Biklen, 1997).

Görüşmeler kadın ve erkeklerle tek tek bağımsız olarak yapıldığı için, sorulan sorulara verilen cevapların doğru ve içtenlikle olduğu varsayılmaktadır. Sorunlu evliliklerde boşanmayı göze alan bireylerin kendi ayakları üzerinde durabilme becerilerinin olduğu varsayılmaktadır. Mutsuz bir evliliğı olduğu halde çeşitli nedenlere bağılı olarak evliliğini sürdürenlerin özgüveni düşük bireyler olduğu varsayılmaktadır. Evlenen bireyler eşinin ailesini kendi ailesi gibi kabul etmezse, o aile tarafından dışlanacağı ve evliliğın, yerine göre boşanma ile sonuçlanacağı varsayılmaktadır.

3.2. Veri Toplama ve Analiz

Araştırmada veri toplama işlemini yapabilmek için araştırmacı tarafından hazırlanmış olan 13 açık uçlu soru, 8 demografik bilgi içerikli bilgi formu çalışma grubu bireyelerine görüşme öncesinde gerekli açıklamalar yapılarak verildi. Görüşme

esnasında ses ve görüntü kaydı alma konusunda sakınca görmeyen çalışma grubu üyelerinden ses ve görüntü kaydı alınmıştır. Çalışma grubu 18 kadın, 7 erkek olmak üzere toplam 25 kişiden oluşmuştur. Bunlardan 17 si halen evli, 8 i ise boşanmış durumdadırlar. Görüşmelerde sadece 3 erkek ve bir kadın katılımcı hem form doldurdu, hem de ses kaydına izin vermişlerdir. Diğer katılımcılar ise sadece görüşme formunu doldurmuşlardır. Form dolduran çalışma grubu üyeleriyle sorular çerçevesinde sohbet niteliğinde görüşme yapılarak daha fazla bilgi toplanmıştır. Araştırmacının görüşme esnasında gerekli gördüğü yerlerde not almasında, görüşmeciler herhangi bir sakınca görmemişlerdir.

Bu açıklamalardan sonra araştırmanın nasıl yapıldığı ve verilerin analiz edilip işlenme süreçleri şöyledir:

Üsküdar ilçesi Ünalın Mahallesi sakinleri arasında araştırmanın sınırlılığı olan 1-15 yıl arası evlilik süresi içerisinde olanlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Katılımcıları bulmak, onları bu araştırmaya dahil etmek tatlı dil, güler yüz, iletişimin etkili kullanımıyla gerçekleşmiştir. İnsanlar çekingen, korkak tavırları ile olumlu yaklaşım göstermiyorlar. Görüşmeye katılmama yönünde büyük direnç gösteriyorlar. Araştırmanın amacı ve gizliliği konusunda gerekli güvenceler araştırmacı tarafından katılımcılara yumuşak bir tonla, uygun dille anlatılmıştır. Bu konuda tüm aile bireyleri olarak topluca iletişim kurma çabası içerisine girilmiştir. Sonunda, istenilen koşulları taşıyan çalışma grup üyeleri ikna edilmiş ve bulunan katılımcılar başlangıçta sayıyı doldurmuşlardır. Ancak, aranan koşulların eğitim seviyesi açısından sağlanamadığı tespit edilmiş ve her eğitim seviyesinden katılımcının olması gerekliliği vurgulanmıştır, böylece örneklem seçiminin daha sağlıklı olması hedeflenmiştir. Koşullara uyan katılımcılarla gönüllülük esasına dayanan birebir yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

Görüşmelerde araştırmacının hazırlamış olduğu 13 açık uçlu soru ile; cinsiyet, eğitim durumu, evlilik yıl süresi, medeni durum, çocuk sayısı, doğum yeri ve yılı gibi demografik bilgileri içeren sorular da çalışma grubu üyeleri tarafından yanıtlanmıştır.

Toplanan veriler bağlamında çok çeşitli yöntemler kullanılarak elde edilmiştir. Veriler; görüşme formundan elde edilen bilgiler, ses ve görüntü kayıtlarının analizi, araştırmacının görüşme sırasında elde ettiği izlenim ve notlarından oluşmaktadır.

Sorulan sorular karşısında görüşmecilerin hal ve hareketleri, duygusal tavırları, araştırmacı tarafından notlarda işlenmiştir.

Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle işlenip rapor edilmiştir. Betimsel analiz bir konuda birbirinden bağımsız olarak elde edilen verilerin derinlemesine analiz edilip işlenmesi ve o konuda genel eğilimin tespit edilmesidir. Bu çalışmanın verileri, benzer konular üzerinde yapılmış önceki çalışmalarda elde edilen sonuçlar ile karşılaştırmalı metod olan gömülü teori (Glaser ve Strauss, 1967) yöntemiyle değerlendirilmiştir (Merriam, 2018, s. 190). Nitel araştırmalarda veri analizinde ölçme, bir şeyleri kanıtlama ve evrene genelleme yoktur. Burada esas olan, bağlamı değerlendirme, içerik yorumlaması bir kurama genellemedir (Günbayı, 2019).

Veri kaynağının kişiler olduğu gömülü teoride amaç, toplanan verilerden yararlanarak anlaşılması güç bir olguyu ortaya çıkarmak, nedenlerini araştırmak, az bilinen bir olguda var olan bilgilere yeni bilgiler ortaya koymaktır. Glaser ve Straus'a göre verilerin toplanması ve analiz edilmesi aynı zamanda yapılmalıdır (Bulduklı, 2019).

Nitel veriler dört aşamalı işlenir: 1- Tema analizi. 2- Betimsel analiz. 3- İçerik analizi. 4- Analitik genelleme (Günbayı, 2019). Sonraki analiz türleri öncekileri de kapsar. Ör: İçerik Analizi Betimsel Analiz ve Tema Analizini kapsar

3.3. Verilerin Tasnifi ve İşlenmesi

Veriler işlenirken katılımcıların hepsine birer simge isim verilerek gereken çalışmalar yapılmıştır. Kadınlar K-1, K-2... şeklinde, erkekler de E-1, E2... şeklinde simgelendirilmişlerdir.

Çalışma grubu yirmi beş kişi olduğundan formlarda boş bırakılmış, bir şey yazılmamış veya az bir şeyler yazılmış olanlar, ses kaydına da izin vermemiş olanlar ayıklanmıştır (Akt. Çelik, Başer ve Memur, 2020; Miles ve Huberman, 2016).

Araştırma sürecinde çalışma grubu üyeleri ile görüşme yapılırken zaman zaman görüşme formunda belirtilmiş sorular dışına çıkılarak daha fazla bilgi toplanmaya çalışılmıştır (Akt. Çelik, Baykal ve Memur, 2020; Neuman, 2007). Veriler toplanıp analiz aşamasına gelindiğinde, Corbin ve Strauss'un söylediği gibi, araştırmacı

olabildiğince tarafsız ve objektif davranarak veriler işlenmiştir (Çelik, Baykal ve Memur, 2020).

4. BULGULAR

4.1. Eğitim Durumu Evlenme Biçimi ve Demografik Bilgiler

Tablo 1: Çalışma Grubunun Demografik Bilgileri

Sıra	Adı	Eğitim	Meslek	Yaş	Evlenme Şekli	Evlilik Yılı	Çocuk Sayısı	Doğum yeri
1	K-1	Lisans	Müdür	41	Tanışarak	7	1	İstanbul
2	K-2	Lisans	Özel Sektör	35	Tanışarak	5	1	Hatay
3	K-3	Lisans	Mühendis	34	Tanışarak	8	1	İstanbul
4	K-4	Lisans	Yazılımcı	33	Tanışarak	4	0	İstanbul
5	K-5	Lisans	Kimya Müh.	35	Tanışarak	8	1	Adana
6	K-6	Doktora	Akademisyen	43	Tanışarak	9	1	İstanbul
7	K-7	Doktora	Akademisyen	48	Tanışarak	14	2	İstanbul
8	K-8	Lise	Ev hanımı	40	Tanışarak	4	2	Balıkesir
9	K-9	Lisans	Öğretmen	46	Tanışarak	15	2	Ankara
10	K-10	Lisans	Öğretmen	37	Tanışarak	7	0	Ankara
11	K-11	Lisans	Öğretmen	37	Görücü usulü	10	1	Muğla
12	K-12	İlkokul	Ev Hanımı	31	Tanışarak	11	2	Balıkesir
13	K-13	Lisans	Ön Muhasebe	32	Görücü usulü	5	1	İstanbul
14	K-14	İlkokul	Temizlikçi	44	Tanışarak	14	2	İstanbul
15	K-15	Lisans	Öğretmen	47	Tanışarak	11	2	Muş
16	K-16	Lisans	Öğretmen	48	Tanışarak	12	2	İstanbul
17	K-17	Lisans	Öğretmen	46	Tanışarak	8	2	Bakü
18	K-18	Lisans	Öğretmen	34	Tanışarak	9	1	Antalya
19	E-1	Lisans	Öğretmen	52	Tavsiye üzerine	13	2	Karaman
20	E-2	Lisans	İş İnsanı	40	Tanışarak	4	2	Trabzon
21	E-3	Lisans	Üretim Yöneticisi	43	Tanışarak	6	1	İstanbul
22	E-4	Lisans	Satış Müdürü	43	Tanışarak	8	1	Balıkesir
23	E-5	Lise	Şoför	34	Tanışarak	5	1	İstanbul
24	E-6	İlkokul	Kapıcı	48	Tanışarak	15	2	Kastamonu
25	E-7	Lise	İnşaat Teknisyeni	28	Tanışarak	3	0	İstanbul

Tanışarak, görücü usulü, kaçarak, vb. gibi evlenme biçimlerinin yaşandığı ülkemizde siz evlenme biçiminizi anlatır mısınız? Sorusuna verilen cevaplar Tablo'1 de ele alınmıştır. Çalışma grubunun demografik bilgi detaylarına baktığımızda İlkokul mezunu (%12); Lise mezunu (%12); Lisans mezunu (%68); Lisansüstü ve yukarısı (%8) olarak tespit edilmiştir. Çocuksuz aile sayısı 3 (%12); bir çocuklu aile sayısı 11 (%44);

iki çocuklu aile sayısının 11 (%44) olduğu görülmüştür. Çalışma grubu üyeleri doğum yeri bakımından, İstanbul ağırlıklı olmak üzere Türkiye'nin her bölgesinden vardır. Görüşme grubu üyelerinden 22 kişi (%88) tanışarak, 2 kişi (%8) görücü usulü, 1 kişi (%4) de tavsiye üzerine evlilik yapmışlardır. Evlenmeden önceki tanışma ortamları hakkında verdikleri bilgiler şu başlıkları içermektedir: İş ortamı, spor etkinlikleri, mahalle arkadaşlığı, okul arkadaşlığı şeklindedir. Görücü ve tavsiye ile evlenenler aile büyüklerinin etkisi ile gerçekleşmiştir.

4.2. Evlenme Nedeni

Görüşme grubundaki katılımcıların evliliğe bakış açılarını, evlenme nedenlerini ölçmek amacıyla sorulan; **“Sizi evliliğe iten en önemli nedenleri açıklar mısınız?”** Sorusuna alınan cevaplar şöyledir:

Grup üyelerinin büyük bir çoğunluğu, *“Kendi aile düzenimi kurmak,”* ve *“Bir hayatı paylaşmak,”* vurgusu yapmıştır. Çocuk sahibi olmak isteği ile evlenmiş olanların bir kısmı, *“Kültürümüzde evlenmeden çocuk sahibi olunamıyor, günah ve ayıp sayılıyor, onun için evlendim,”* şeklinde fikir belirtmişlerdir.

Önemli görülen bir husus da bazı katılımcıların evliliklerini toplum baskısı ve yaşlarının ilerlemesi nedeniyle evde kalma korkusuyla yaptıklarını söylemeleridir. Kök aile ortamını beğenmeyip evlenenlerin yanı sıra, daha özgür bir hayat yaşamak için aile ortamından kaçanların olduğu da görülmüştür. Evlenme nedenlerinin içerisinde çok ilginç olan çarpıcı birkaç örnek şöyle:

Namzet çok mülayim ve sessizdi. İstedğim her şeyi yaptırabilirim dedim. Beni çok seviyordu, beni sevmesini sevdim. (K-16, Tekrar evlenir misin? sorusuna verdiği cevapta *“Evlendikten sonra içinden canavar çıktı,”* dedi).

Evlenme nedenini aileden kaçış olarak ifade eden K-4, evlenmeden önce evliliği, *“Yarı Açık Hapishane,”* diye nitelendirirken evlendikten sonra mutlu bir evlilik gerçekleştirmiş ve evliliğin *“Mutluluk Kaynağı”* olduğunu söylemiştir.

Evlilikte beklediğini bulamayıp boşananlardan K-15 de evlenme nedenini, *“Aşk, geçici bilinç kaybı,”* olarak ifade etmiştir. Aynı şekilde evlilikte beklentilerini

gerçekleştiremeyen K-18, evlilik nedeni sorusuna; “*Beynin geçici olarak kapanması,*” cevabını vermiştir.

Bir hayatı paylaşmak, kendi düzenimi kurmak ve çocuk sahibi olmak K-1.

Beraber yaşama motivasyonu. Beraber yurt dışına birlikte gidip yaşam kurma isteği, K-3.

Kök ailesinin yaşam biçimini benimsemeyen, daha esnek, toleranslı bir anlayış içerisinde yaşamayı düşünen bir kadın çalışma grubu üyesi bu durumu bir cümle ile izah ediyor:

Ailemin görüşü dolayısı ile evlenmeden aynı evde yaşamamız mümkün değildi, K-4.

Birbirimizi sevmemiz. Beraber bir gelecek düşünmemiz. Beraber yaşayabilmemizi ülkemiz şartlarında sadece evlenerek yapabilmemiz, K-5.

Öncelikle hissettiğim duygular etkili oldu. Ayrıca çevremdeki herkes evli olduğundan ister istemez bir baskı oluşuyor. Ama ailemden bu konu ile ilgili bir baskı görmedim, K-7.

Toplumun sosyal yapısı içerisinde yaşayanlar toplumsal normlara, etik ve ahlaki kurallara uyma zorunluluğu ile yaşamaktadırlar. İstemedi de olsa dışlanmamak için bir çaba sarf etmektedirler. Bu konuda bir katılımcı düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

En çok toplumun belli bir yaşa gelince evlilik beklentisinden dolayı evlendim. İkincisi ise anne olmak. Gene toplumun dayattığı “evlenmeden çocuk sahibi olunmaz,” baskısı evlenmeye mecbur bırakıyor. Üçüncüsü tabii ki mutlu yuva kurup aile saadeti yaşayabilmektir, K-8.

Sevdiğim insanla bir yaşam kurmak istedim. Bir de ailemden bağımsız, daha özgür bir hayat için evlendim, K-10.

Biyolojik saatimin ilerlediğini düşünüp baskı altında hissetmem. Hayatımın daha düzenli olmasını istemem. Kendime ait ailemi bir an önce kurmayı istemem. Daha özgür bir hayat istemem, K-11.

Onlar zengindi biz fakir, zengin olacağım, arabalara bineceğim diye vardım, (K-12 boşanmış).

Aile yaşantılarımız, düşünceleri kendi düşüncelerime uygun olduğunu düşündüğüm için, birlikte keyifli zaman geçirebildiğim için evlenme fikrim oluştu, (K-13 boşanmış).

Hayat arkadaşı, iyi günde, kötü günde sevincimi, üzüntümü paylaşabileceğim düşüncesi ile evlilik yaptım, (E-1, boşanmış).

Evlenmek istediğimin çok güzel, bakımlı, alımlı, kültürlü olması. İlaveten iyi bir aileden gelmesi. Beni çok sevmesi. Gerçekten iyi bir aile olabileceğimize inancım, E-2.

4.3. Çalışma Grubunun Eğitim ve Medeni Durumları

Tablo 2: Katılımcıların Eğitimleri ve Medeni Durumları

Eğitim	Evli Olanlar	Yüzde	Boşanmış olanlar	Yüzde
İlkokul	E-6	1=%4	K-14, K-12	2=%8
Ortaokul	X	X	X	X
Lise	E-7, E-5, K-8	3=%12	X	X
Lisans	E-4, E-5, E-3, E-2, K-11, K-10, K-9, K-4, K-3, K-2, K-1	11=%44	E-1, K-18, K-17, K-16, K-15, K-13	6=%24
Yüksek Lisans ve Üstü	K-6, K-7	2=%8	X	X
Toplam	17	%68	8	%32

Tablo 2’de görüldüğü gibi yirmi beş kişilik çalışma grubunun boşanma oranlarına bakıldığında 17 kişinin evli, 8 kişinin boşanmış olduğu görülmektedir. Boşanmış olanların eğitim durumları ise şöyle: İlkokul mezunu olanlardan 2 kişi, oran (%8); Lisans eğitimi almış olanlardan 6 kişi, oran (%24) olarak tespit edilmiştir. Toplam boşanma oranı (%32) dir. Evliliği sürdürenlerin sayısı 17, oranı ise (%68) dir. Bu boşanma oranı TÜİK 2022 boşanma oranları ile (%97.8) oranında uyum

göstermektedir. TÜİK 2022 boşanma oranı 32,7 olarak tespit edilmiştir. (Şekil 2, TÜİK İstatistikleri, 2022).

4.4. Aynı Eşle Tekrar Evlenme Durumu

Tablo 3: Eşlerin Tekrar Evlenme Eğilimlerine İlişkin Değerlendirmeleri

Evet Evlenirdim				Hayır Asla Evlenmezdim			
Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
Evli	Boşanmış	Evli	Boşanmış	Evli	Boşanmış	Evli	Boşanmış
K-1 K-2 K-3 K-4 K-5 K-6 K-7 K-10 K-11		E-2 E-3 E-4 E-6 E-7		K-8 K-9	K-12 K-13 K-14 K-15 K-16 K-17 K-18	E-5	E-1
9= %36	0	5=%20	0	2=%8	7=%28	1=%4	1=%4

Tablo 4 içeriğini daha geniş kapsamda incelediğimizde çalışma grubuna katılmış olanların şu andaki evliliklerinden memnun olup olmadıklarını tespit etmek amacıyla sorulan; **İkinci defa dünyaya gelme şansınız olsaydı, eşinizle tekrar evlenmeyi düşünür müydünüz, sebebiyle açıklar mısınız?** Sorusuna alınan yanıtlar hayli ilgi çekici çıkmıştır. Boşanmış olanların tamamı 8 kişi (%32), “Asla, bir daha evlenmezdim,” derken; evlilerden 14 kişi (%56) sı “Evet evlenirdim,” demiştir. Evli olup da evliliğinden memnun olmayan, evliliğe katlananlar, yahu evliliği çeşitli nedenlerden dolayı sürdürenlerden 2 kadın 1 erkek olmak üzere 3 kişi (%12), “Asla evlenmem,” demiştir. Evlilikte beklentisi gerçekleşmeyip evliliğini zorla sürdürenlerden 5 kadın katılımcı var iken burada “Bir daha asla evlenmem,” diyenler de 2 ye düşmüştür. Beklentisi gerçekleşmeyen 3 (%12) katılımcı kadın, her şeye rağmen isteksiz de olsa eşiyle ikinci defa evlenmeyi göze alabilmiştir.

Çalışma grubuna katılanların bu soruya verdikleri bazı yanıtlar kendi notlarından şöyle:

Kesinlikle düşünürdüm. Atatürk gibi, koskoca ömürde bir kez karşılaşılabileceğim bir hayal gibi. Onsuz bir ömür düşünemiyorum. Ve eşim, eşi benzeri

olmayan bir hazine gibi. Bunu buraya da büyük bir heyecanla yazıyorum, (E-2, mutlu evlilerden).

Evet, bu evlilikte zorlukları aşmayı, susmayı, sabretmeyi, ufak şeylerden mutlu olmayı, öğrendim. Beni kişisel olarak geliştirdiğini düşünüyorum. İçinde olmaktan mutluluk duyduğum, ama zaman zaman da yarı açık hapishane gibi hissettiğim yer K-1.

Evet tekrar evlenirdim. Her ne kadar karakter olarak zıt olsak da birbirimizi tamamlıyoruz. Hayatı paylaşırken benim her zaman yanımda. Kendimi yalnız hissetmiyorum, onun her zaman yanımda olduğundan eminim, (K-2 mutlu evlilerden).

Düşünürdüm evet. Çünkü bazı noktalarda birbirimizi dengelediğimizi düşünüyorum. Örneğin benim çok stresli biri olup, onun rahatlatıcı bir dinginliğe sahip olması gibi. Ayrıca ailemden gördüğüm koşullu saygıyı, eşimden koşulsuz olarak görüyorum. Bu nedenle de onunla yeniden evlenirdim, K-4.

İkinci defa dünyaya gelsem kesinlikle evlenmezdim. Evliliğimde çalkantılı dönemler yaşamış olsam da genel itibariyle mutluyum ama, yine de evliliğin sorumluluğunu taşımayı ve özgürlüğümün kısıtlanmasını tercih etmezdim, K-8.

Düşünmezdim. Evliliği, sorumlulukları, ebeveynliği, kişisel yaşayıp aile hayatına adaptasyonunu zayıf buluyorum, (K-13, boşanmış).

Asla düşünmezdim. İçinden canavar çıktı. Sevgili olduğum adamla, evlendiğim adam bambaşka idi evlendikten sonra. Asla iyi bir eş, en önemlisi iyi bir baba olamadı. Hatta hiç babalık ve kocalık yapamadı, (K-16, boşanmış).

4.5. Eşin Beğenilmeyen Yönleri

Kadın veya erkek bireylerin tamamı karşı cinsi kendi yaşam anlayışlarına göre değerlendirmektedirler. Benzerliklerde uyumlu olduklarını söylerken, benzer olmayan durumlarda da eleştirel yaklaşım, değişim istemektedirler. Sorunsuz evliliklerde karşı cinsten beğenilmeyen bir davranış ve yaşam biçiminden söz edilmezken, boşanmış çiftlerin tamamı ve boşanmayı düşünenlerin bir kısmı karşı cinsin birçok davranış biçimlerini onaylamamışlardır.

Eşinizin beğenmeyip değiştirmek istediğiniz yönlerini açıkla mısınız?

Sorusuna verilen cevaplar:

Daha az telefonu ile ilgilenip bize daha fazla vakit ayırmasını isterdim. Bazen evde olmasına rağmen yokmuş gibi hissediyorum. Ev ve çocuk bakımı konusunda daha paylaşımcı olmasını isterdim. (K-1, evliliğinden bazen memnun bazen de “Yarı Açık Hapishane” gibi hissediyor).

Önyargılı olması ve sabit fikirli olması gibi yanlarını değiştirmek isterdim,K-2.

Bazı konulardaki inatçı yapısının biraz daha toleranslı olmasını isterdim. Gerçi yaşımız büyüdükçe de bu konuda değişim olabiliyor, K-5.

Eşim toplumda görülen erkeklerden çok farklı olumsuz özelliklere sahip. Bencil olduğu zamanlar çok fazla. Çok bilen bir yapısı var. Olumsuz eleştiri yapar,K-7.

Çok fazla yok. Sadece eşim işkoliktir. Daha az çalışma imkanı olmasını isterdim. Ama bu durumda parasızlıktan şikayet ederdim, bu gerçek. Ayrıca çok aceleci ve sabırsız, K-8.

Bir uğraşısını abartarak ve artırarak devam ettiriyor. Koleksiyon, kitap okuma, satranç oynama, gibi hobileri günün büyük bir kısmına dağıtarak ev içi iletişimi azaltıyor, K-11.

Eşim denen adamın doğru yeri yok ki, kendimi değiştirsem olur, (K-12, boşanmış).

Sabit görüşlülüğü, bencil davranışları, babalık konusunda ilgisiz, sevgisiz oluşu, (K-13, boşanmış).

Alkol, şiddet, kumar, aldatma bunları değiştirmek isterdim, (K-14, boşanmış)

Sorumluluk sahibi olmasını isterdim. Bencilliğini değiştirmek isterdim. (K-15, boşanmış).

Her şeyi, babalığı, kocalığı,öğrenmesini isterdim. Vicdan ve merhamet yoksunu, (K-16, boşanmış).

Aşırı sinirli olması, neye ne zaman kızacağını bilememesi. Sürekli baskın karakterinde olmamasını değiştirmek isterdim, (E-1, boşanmış).

Hiçbir şey. Ben sıradışı şanslı bir adamım. Var olan hali koskoca bir ömürde hayalini kurduklarımdır, (E-2, mutlu evlilerden).

Burada isimleri yazılmayan grup elemanları bu konuda hiç fikir beyan etmeyerek sadece “Yok, eşimden memnunum,” demekle yetinmişlerdir.

4.6. Kök Aile ile Benzeyen ve Ayrışan Yönler

Zaman içerisinde ailelerde meydana gelen değişimi ölçmek için sorulan; **“Kök ailenizden edindiğiniz evlilik anlayışı ile sizin evlilik hayatınızdaki evlilik anlayışının benzeyen ve ayrışan yönleri nelerdir?”** Sorusuna alınan yanıtlar incelendiğinde bu iki kuşak arası yaşam standartları bakımından çok büyük farklılıklar görülmemiştir. Görülen farklılıklar da bölgesel kültür farklılıkları olarak göze çarpmaktadır. Yaşam ortamları İstanbul gibi görülse de herkes kendi kültür anlayışı içerisinde yaşamaktadır. Bu başlık altındaki cevapları evliler ve boşanmış olanların söyledikleri şeklinde ele almak doğru olacaktır.

Evli olanların ifadeleri şu şekildedir:

İstanbul doğumlu K-1 şöyle diyor: *Kök ailemde paylaşım, demokrasi ve özgürlük hep eşitti. Hem ebeveynlerim hem de bana gösterilen saygı hep ön plandaydı. Kendi evliliğimde henüz bu olgunluğa ulaşamadım.*

Hatay doğumlu olan K-2: *Benim babam da annemin düşüncelerine değer veren bir insan. Benim evliliğimde de aynı durum geçerli. Eşim benim fikrimi önemser. Ailem daha fedakarlığa sahip bir evlilik sürdürüyor. Günümüzde ise bu tip fedakarlık çok olmaz, diyor.*

İstanbul doğumlu K-3: *Benzeyen şey, geleneksel cinsiyet rolleri. Tamiratu erkek, yemeği kadın yapar, gibi. Maddi olarak sorumluluk almak, çocuğun sorumluluğunu paylaşmak. Her iki tarafta romantizm var.*

İstanbul doğumlu K-4: *Bizim evlilik anlayışımızda herkes birbirini dinler, beraber kararlar alınır. Anlaşmazlık durumunda karşılıklı konuşularak orta yol*

bulunur. Sevgisini sözlü ve fiziksel şekilde rahatça ifade eder. Kök ailemde bunlar yoktu, dedi.

Adana doğumlu K-5: *Evlilik yaşantısını iki kişiyle sürdürmek her konuda (mutfak, alışveriş, gezi, temizlik) beraber kararlar almak ailemde yaş aldıkça ayrışım çok oldu. Bu beni üzüyor.*

İstanbul doğumlu K-6: *Ayrışan özellik, babam gergin, sinirlidir, eşim daha anlayışlıdır. Benzer özellik aile yaşantı akışı aynıdır. Eşim ve babam ailesi ile vakit geçirir.*

İstanbul doğumlu K-7: *Annemle evlilik anlayışımız ortak. Fakat babamla eşimin evlilik anlayışı ve hayata bakış açıları aynı. Her şeyi bilen, karşılarındaki kişilere danışmayan yapıları aynı. Benzeyen yönleri, ev ihtiyaçlarını anında karşılamaları.*

Balıkesir doğumlu K-8: *Kendimi bildim bileli annem babam kavga eder. Kendi evliliğimde bu durumun yaşanmaması için eşim de ben de özen gösteriyoruz. Kök ailemden farklı olarak daha sosyal yaşamaya çalışıyoruz.*

Ankara doğumlu K-9: *Kadın evin erkeği de olur. Çoukların için kendini harcar, kendini yoksayar. Hepsini öğrendim ve uyguladım.*

Ankara doğumlu K-10: *Koşulsuz sevgi anlayışı benzer. Tek fark kadın erkek eşitliğinin ön planda olduğu bir evlilik yatıyor olması. Kök ailem daha ataerkil.*

Muğla doğumlu K-11: *Benzeyen yanları; ev işlerinin kadın tarafından sırtlanılması. Ekonominin baba tarafından yönlendirilmesi. Büyük kararların erkeğe bırakılması. Ayrışan yanları; eleştirinin, ortak kararların, çocuk eğitiminin, daha huzurlu iletişimin varlığı.*

Trabzon doğumlu E-2: *Bağlılık ve sadakat ailemden öğrendiklerim. Daha çok din öncelikli bir yaşamları var. Bu yönüyle tamamen farklıyız. Eşine ve çocuklarına sahip çıkma ortak değerimiz.*

İstanbul doğumlu E-3: *Kök ailedeki evlilik anlayışı, daha çok babanın baskın olduğu, bizim evliliğimizde ise eşitliğin olması, alınan kararların ortak olmasıdır.*

Boşanmış olanların söyledikleri:

Karaman doğumlu E-1: *Cömert olmak benzerliklerimiz. Evde baskınlık kurma yarışması benzemeyen karakterimiz.*

İstanbul doğumlu K-16: *Kök ailemde de bol bol kavga vardı, evliliğimde de. Ama babamın elinden her iş gelir; yemek, temizlik, dikiş, ustadır. Eski eşim, sadece oturur veya uyurdu. Hiçbir yeteneği yoktu. Beceriksizin tekiydi.*

Muş doğumlu K-15: *Benzeyen yönlerimiz yok. Sadakat, saygı ve kadına değer veren bir kök ailem var.*

İstanbul doğumlu K-13: *Aile birliğinin bağı kök ailemde varken, kendi evliliğimde bağlılık, birlik, duygusal bağlarım yoktu.*

Balıkesir doğumlu K-12: *Benim ailem fakirdi ama mutluydu. Evlendiğim ailede her şey vardı ama huzur yoktu, çalışma çoktu.*

4.7. Evlilik Öncesi, Evlilik ve Cinsellik Hakkında Bilgi Edinme

Evlenmeden önce evlilik hakkında bilgi edindiniz mi, edindiyseniz hangi kaynaklardan edindiniz? Sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar evlilik öncesi bir uzmandan, evlilik ve cinsellik hakkında her hangi bir bilgi alan olmamıştır şeklindedir. Bu konuyla ilgili bilgi aldım diyenler de arkadaş gruplarından bilgi aldıklarını ifade etmişlerdir. Bu grup 7 kişi olup oranı %28'dir. Bunların dışında kalan 18 kişi (%72) evlilik ve cinsellik hakkında hiçbir bilgi edinmeden evlenmişlerdir. Evlilik gerçeğini anne baba izni ile yapmalarına rağmen bu konu ile ilgili bilgi almayı tabu olarak görüp, bilgilenmenin ayıp olarak görüldüğü sonucuna ulaşmıştır.

K-12: *Bizde çok ayıptır öyle şeyler, bu konu hakkında konuşabilir misin?*

K-1: *Kendi yöntemlerimle bilgi edindim. Her evlilik kendine özeldir; doğru ve yanlışlar, çeşitlilik gösterir,*

Başkalarından veya herhangi bir uzmandan bilgi almadığını söyleyen K-2, informal bilgi edinmenin yararının olmadığını vurguluyor: *Hayır edinmedim.*

Çevremdeki evliliklerden bildiğim kadarıyla bilgim vardı. Bu işler evlenmediğin sürece, sana evliliğin gerçek yüzünü gösterebilecek türden bilgiler değildir,.

K-4: Evlenmeden önce ailemin evliliğini görerek bilgi edindim. Modellememi onların evliliği üzerinden yaptım.

K-6: Kendi yöntemleriyle bilgi edinenlerden: Gözlemlerim ile edindim. Mutlu olan, mutlu olmayan örnekler gördüm.

K-7: Bu soruya karşılık fikirlerini şöyle açıklıyor: Evlilik hakkındaki bilgileri çevremdeki insanlardan öğrendim. İnsanların çoğunun mutluymuş gibi rol yaptıklarını sonradan öğrendim.

K-10: Hayır edinmedim. Ailemden ve çevremden gördüklerim kadarıyla bilgi sahibiydim, dedi.

K-9: El alem ve fısıltı gazetesinden. Bence kadın-erkek ve evliliği içeren bir müfredatı olan, sınav kaygısı olmayan bir ders konulmalı okul programlarına. İlkokul birden Lise son sınıfa kadar.

K-11: Evlenmeden önce, evlilik hakkındaki bilgileri, arkadaşlarımdan, yakınlarımdan, kitaplardan edindim.

E-2: Bu konuda şunları söyledi: Çok okudum, çok gözlemledim. Hataların neler olduğu az çok belli. Karşıdakini kendinden önemli ve öncelikli görünce, her şey oluruna varıp orta yol bulunuyor.

E-7: Bizzat evlilerden bilgi aldım. Hepsi de olumlu cevaplar verdi

4.8. Evliliğe Hazırlıkta Bilinmesi Gerekenler

Çalışma grubu üyeleri söylemlerini evlilik hayatında uyumlu yaşamaya yönelik öneriler üzerinde yoğunlaştırdılar. Kadın olsun erkek olsun mutlu bir yuvada yaşamamanın özlemi içerisinde cevaplandırdılar sorulan soruyu. Dikkat edilirse geçmiş yaşamlarından gelecekteki yaşamlara kadar her aşama saklıdır söylemlerinde.

Evlendikten sonra yaşadığınız zorlukları göz önünde bulundurarak, evlenecek bireylere hangi konuda eğitim almalarını tavsiye edersiniz? Sorusu üzerine çalışma grubu üyelerinin tavsiyeleri:

Erkeklerden:

Ev işi, yemek yapma, araba kullanma, empati yapmayı öğrensinler.

Dikta ile yaklaşmasınlar, iletişim becerilerine önem versinler, saygılı olmayı öğrensinler. Ekonomik yönden güçlensinler.

Erken evlenmesin, geç evlensinler. Her şeyden heveslerini alsınlar. Sonra eyvah demesinler.

Başkalarının yaşam sınırlarına müdahale etmemeyi, sabırlı olmayı, empati kurmayı öğrensinler. Empati yapmadan evlilik asla yürümez.

Kadınlardan:

Ortak hobiler, ortak zevkler, ortak arkadaşlar olmalı. Sorumluluk alma, fedakarlık etme, ince fikirli olabilmeye özen gösterilmeli.

Ev işi, yemek yapma, araba kullanma. Kadınlar mutlaka aktif iş hayatında olmalı.

Evleneceği kişiyi iyi tanımalı. Sorumluluk alabilir mi, eş ve baba olabilir mi, ona bakmalı?

Evliliğin sorumlulukları, iletişim becerileri, bireycilikten kopmadan aynı zamanda bir olmanın yöntemlerini, çocuk yetiştirme konularında bilgi edinilmeli.

Önce adam seçmeyi öğrensinler. Sonra da çocuk yetiştirmeyi, kaynana derdi çekmeyi öğrensinler.

Cinselliğin tabu olduğu ailelerden oluşan toplumda yetişmiş bireyler olarak, özellikle kadınların cinsellik ile ilgili destek almaları gerektiğini öğrensinler.

Kadın, erkek önce kendini tanımalı, sonra evlilik öncesi bir uzmana gidip destek almalı.

Aynı kültürden, eşit maddi olanaklardan eş seçmeliler. Her iki tarafın ailelerinin evliliğe müdahale etmemeleri gerektiğini de önerdiler.

Anlayış, saygı, toleranslı insan olmalarını tavsiye ettiler.

Karşılıklı iletişim konusunda kendilerini geliştirmelerini tavsiye edenler oldu.

Evlenmeden önce uzman terapisi almalarını, Doğan Cüceloğlu'nun evlenmeden önce kitabını okumalarını önerisinde bulundular.

Eşlerin birbirinin hayatına, ailesine, büyüme ve yetiştirme tarzına, mesleğine saygı duyması ve anlayış göstermeyi öğrenmelerini tavsiye ettiler.

Stres yönetimi, ikili ilişkiler konusunda eğitim alınmalı önerisinde bulundular.

Dikkat edilirse herkes kendi yaşamından kesitler vermiş. Toplumdaki bireyler içerisinde herkes kendinde bu eksiklerden var olanları mutlaka bulacaktır. Bunları okuyan insan kendinde noksan olan eksik yanları görüp yaşamını ona göre şekillendirecektir.

4.9. Evlilik Sonrası Yaşanan Zorluklar

Evlendiğinizde, evlilikle ilgili en çok zorluk çektiğiniz alanları yazarmısınız? Sorusuna alınan yanıtlara baktığımızda, evlenecek bireylerin evliliğe hazırlanmadan, bu kurum içine daldıkları görülmüştür. Ne yazık ki çekilen güçlükler ve yaşanan olumsuz gelişmeler karşısında bilgisiz, tecrübesiz eşler kısır çekişmelerle birbirlerine, görülmemiş hakaretler yağdırarak yaşamlarını karartmaktadırlar. Her olaya olumsuz bakanların yanı sıra, olayları yumuşatıp durumu çok iyi idare edebilenlerin olduğu da tespit edilmiştir. Aile yapıları, çocuk bakımı, ev işleri, televizyon seyretme, alışkanlıklar, hobiler, çalışmama gibi pek çok neden problem haline getirilmiştir çiftler tarafından.

Çalışma grubundan bazı kısa notlar şu şekildedir:

Evlenince eşinizin ailesi sizin aileniz oluyor; onlar istediği zaman size geliyor, bayramlarda onları ziyarete gitmemiz gerekiyor, bu biraz zor oluyor, K-1.

Evliliğimin ilk yıllarında aile konusunda çok zorluk çektim. “Senin ailen, benim ailem,” diye her zaman problem oldu, K-2.

Aynı evde yaşamak en zoru olabilir. Sıfırdan bir ev arkadaşlığı, ve yeniden bir ev düzeni kurması en zordu, K-3.

İletişim konusunda zorluk yaşadık. Ben eşime göre daha kuralcı bir yapıda olduğum için; ev düzeni, ev temizliği, iş bölümü konusunda sorunlar oldu, K-4.

Evlenmeden önce sevgilimle (kocamla) uzun süre sevgili olduğumuz için, birbirimizi çok yakın tanıyorduk. Onun için yaşadığım bir sorun aklıma gelmiyor, K-5.

Eşimin ailesi, özellikle annesi evdeki eşyalar dahil her şeye karışırdı, eşim de annesini bana karşı kıskırtırdı, bu da bizi üzen yıllara neden oldu, K-7.

Çocukları eğitmedeki zorluklar. En çok zorlandığım alanlar ise çocuklar, eş ve ev sorumluluklarından dolayı kendi zevklerimden, hobilerimden, sosyal yaşam alanlarımdan uzaklaşmak zorunda kalışım oldu, K-8.

Farklı alışkanlıklara sahip iki birey olarak birlikte yaşamaya alışmak, birbirimizin olumsuz yönlerini de görüp bunlarla yaşayabilmek biraz zaman aldı, K-10.

Ailelerimizin farklı duruşlarda ve eğitimlerde oluşları uyumumuzu zorlaştırdı. Eşimin zamanla yumuşamayan değişmeyen alışkanlıklarının olması beni zorladı, K-11.

Çocuk bakma, yemek yapma, tarlada çalışma, adam kahrı çekme, kaynana, kaynata derdi çekme. (K-12, boşanmış)

*Kendimi; evliliği, imza atıp aynı çatı altında yaşamak olarak düşünen bir insanla koca bir **yalnızlık** içinde bulmak, K-13.*

İşimi bıraktım, ev hanımı oldum. Berbat bir şeydi; niteliksiz, işe yaramaz hissettim. Ruhum bozuldu çocuklarımla, yalnızdım, K-16.

Evde çocukların bulunduğu ortamda neden çıktığını bile anlamadığım tartışmalar. Üstünlük taslama yarışları, E-1.

En zorluk çektiğim alan, daha önce yalnız bir birey olduğum için, aldığınız kararlar sadece sizi ilgilendirirdi. Şimdi bireysel karar alamaz ve ortak paydada en iyisi neyse onu kararlaştırmak, E-3.

4.10. Evlilik Beklentileri

Dokuzuncu ve onuncu sorular beklentilerle ilgili olduğu için bir başlıkta değerlendirilmiştir.

Tablo 4: Evlilikte Beklentisi Gerçekleşen ve Gerçekleşmeyenlerin Evlilik ve Boşanma Oranları

Evlilikte Beklentisi Gerçekleşenler				Evlilikte Beklentisi Gerçekleşmeyenler			
Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
Evli	Boşanmış	Evli	Boşanmış	Evli	Boşanmış	Evli	Boşanmış
K-4 K-5 K-6 K-7 K-10 K-11		E-2 E-3 E-4 E-5 E-6 E-7		K-1 K-2 K-3 K-8 K-9	K-12 K-13 K-14 K-15 K-16 K-17 K-18		E-1
6= %24	0	6= %24	0	5= %20	7= %28	0	1= %0.04

Bu çalışmanın ana temasını oluşturan evlilikten önceki beklentilerin, evlilikte karşılanması veya karşılanmaması durumlarının evliliklerin sürdürülmesine etkisini açıkça görmekteyiz. Çalışma grubumuz toplamda 25 kişi. Bunların içerisinde 7 kadın ve 1 erkek, evlilikte beklentilerinin karşılanmadığını, huzursuz ve çatışmalı zaman dilimlerinden sonra boşandıklarını ifade etmişlerdir. Boşananların oranı (%32) dir.

Burada ilginç olan başka bir durum da halen evli olan beş kadın katılımcı beklentilerinin karşılanmadığı halde evliliklerini sürdürdüklerini ifade etmişlerdir. Bu katılımcıların bazısı ekonomik, bazısı çocukları yüzünden, bazısı da toplum baskısı yüzünden istemedikleri halde bu evliliğe katlandıklarını söylemişlerdir. Bu şekilde evliliğinde mutlu olmayıp evliliğini zoraki sürdürenlerin oranı (%20) dir.

Beklentileri gerçekleşen ve halen evlilikleri devam eden çalışma grubu üyelerinden 6 kadın, 6 erkek olmak üzere toplam 12 kişidir. Bunların oranı (%48)'dir.

Boşanmış olanların oranı %32, evli olduğu halde boşanmayı düşünenlerin oranı %20 olduğuna göre bu iki grubun toplamı %52 eder ki, bu durum da evlilik beklentilerinin bu araştırmada yarıdan fazlasında gerçekleşmiyor demektir.

Evlilik yıllarını göz önünde bulundurduğunuzda, beklentiler konusunda evlilikten ne umdunuz, ne buldunuz? Bir diğer soru ise: Eşinizin evlenmeden önceki beklentilerini siz hangi oranda karşıladınız? Sorularına katılımcıların verdiği bazı yanıtlar şöyledir:

K-1: *Evliliğin tam bir paylaşım olduğunu düşünüyordum. Ancak evlendikten sonra bireysel beklentilerin ön plana çıktığını, zaman zaman da bencillik seviyesine geldiğini farkettim. Kendisinin karşı tarafın beklentileri için karşılama düşüncesi: Buna dürüstçe cevap vermek çok zor. Ben beklentilerini karşıladığımı düşünüyorum. Ancak sanırım o kendine daha fazla alan tanımam gerektiğini söyleyebilir.*

K-2: *Evlilikte daha özgür kendime ait bir hayat olarak düşünüyordum. Fakat evlilik sorumluluk ve özgürlüğü kendi isteğiyle kısıtlama. Karşı taraf beklentilerini karşılama için şunları dedi: Eşim benimle hayat enerjim yüksek olduğunu düşündüğü, onun da hayat enerjisini yükselttiğim için evlendiğini söyler. Evlilik, geçtikçe sorumluluklar arttıkça bu hayat enerjisi düştü, bundan mutsuz olabilir,*

K-3: Kendi beklentileri için şöyle dedi: *En başta sanmıştım ki her gün flört ettiğimiz o diğer günler gibi olacak. Ancak zamanla bunun çok sorumluluk isteyen bir kurum olduğunu fark ettim. Karşı taraf beklentilerini karşılama konusunda söyledikleri: Eşimin beklentisi, beraber mutlu ve huzurlu aynı evde bir hayatı yaşamak idi. Bunu büyük oranda sağladığımı düşünüyorum.*

K-5: Beklentiler konusunda şunları söyledi: *Evlilik için hep paylaşım olacağını düşünmüştüm. Hayatı yaşarken çoğu konuda bana yoldaş olmasını umuyordum. Sağolsun düşündüğüm gibi de oluyor. Kendisinin eşinin beklentilerini karşılama konusunda şöyle dedi: Bilemiyorum. Bu tarz bir konuşmamız hiç olmadı.*

K-6: *Ne umduysam onu buldum. Sevgi, anlayış, huzur. Karşı tarafın beklentilerini karşılama hususunda: Çoğunu karşılamış olabilirim. Kendisine sorduğumda %100 dedi ama, pek inandırıcı gelmedi. %85 karşıladım diyebilirim.*

K-7: Her iki tarafın görüşlerini şöyle dile getirdi: *Ne umdum ne buldum dersiniz, bir kadının tek başına ayakta kalmasının kendisine ve çocuklarına yetebilmesinin önemini buldum.*

K-8: *Benim, hatta ülkemizdeki kadınlar gibisini zor bulurlar, diyerek haddinden fazlasını karşıladım, karşıladık diyebilirim. Aslında şu an'a kadar düşündüğüm gibi geçiyor evliliğim. Ancak bazen çok sıkılacağımı evlenmeden tahmin edemezdim. Bazı mutlulukları da evlenmeden, yaşamadan tahmin edemezdim. Kadın veya erkek farketmez, elinin altında olduğunu bildiğin kişiden kimi zaman sıkılıp, kulp takıp rahatsız olabiliyorsun. İnsanoğlunun fitratı diyelim.*

K-9: *Değerli hissetmek, huzur bekledim ama olmadı. Beklentilerini maden arayan gibi kendim bulmak zorunda kaldığım için o da evlendiğine pişman ben de.*

K-10: Beklentileri konusundaki söylemleri şöyle: *Bir kadın olarak tam bir bağımsızlık hayal etmiştim. Ailemle yaşamıma kıyasla daha özgür bir hayatım var ama, evliliğin getirdiği sorumluluklarla birlikte tam bağımsızlığın kısmi olarak yaşandığını düşünüyorum. Eşinin beklentilerini karşılama düşüncesi de: Bu konuda tam emin değilim. Ancak evlendikten sonra çocuklarımızın olacağı hayalini kurmuştur. Bu konuda ben çekimser davrandığım için bir süre sonra çocuk gündem olmaktan çıktı.*

K-12: *Evlilikten; para, gezme, tozma, mutlu olma, zengin olma bekledim. Hepsinde şapa oturdum. Çile çektim, sonunda ayrıldım. Zor kaçtım babamın evine. Onun beklentilerini çok karşıladım çok. Kıymet bilen var mı? Yetmemiş ki boşandık.*

K-11: *Evlilikten beklentilerimi başlarda yüksek tuttum. Her şeyin benim davranışlarıma göre şekilleneceğini ummuştum. Eşimin becerilerinin ve*

alışkanlıklarının evliliğimize çok tesir ettiğini gördüm. Eşimle evliliğimizi sıklıkla değerlendiririz. Genelde evliliğimizden memnun olduğunu söyler. Ama annesinin düzenini olabildiğince benim kazanmam konusunda hâlâ ısrarcıdır. Bu beklentilere cevap verememiş olabilirim.

K-14: Sevgi, saygı, çerçevesinde güzel bir yuva hayaliydi. Ama beraber paylaşımsız, şiddet içerikli bir evlilik oldu. Yüzde yüz karşıladım.

K-15'in söyledikleri: Karşılıklı anlayış, paylaşım, sevgi ve mutluluk bekleyip, sadece bencillikle karşılaştım. Karşı tarafın beklentileri konusunda: Yeteri kadar karşıladığımı düşünüyorum.

K-16: Hayat arkadaşlığı bekledim. Her şeyi birlikte yaparız zannettim, her alanda yalnız bırakıldım. Karşı tarafın beklentileri için: Annesi evlerindeki her istediğini yapmış, evin kölesi olmuş, beni de öyle istedi. Nispeten yaptım da, ama ona yetmedi.

E-1: Daha çok hayal kırıklığı yaşadım. Beklediğim evlilik hayatı ve hayalim bu tür bir evlilik değildi. Karşı tarafın beklentileri için ise: Bana göre üzerime düşen bütün sorumlulukları ve davranışları biraz eksiği ile beraber yerine getirmeye çalıştım.

E-2: Eşimden umduğumdan fazlasını buldum. Sıra dışı standartların çok üstünde bir eşim var. Doğru kişi olunca, insan krallığını ilan edebiliyor. Karşı tarafın beklentilerini karşılama hakkında söyledikleri: Bazı hatalarım oldu. Maddi olanaklarım gelişince kendimi bir şey zannettim. Çocuk bakımında aksattığım zamanlarım oldu. Maddi imkan yarattım ve standardı yukarıya çekmeyi başardım. Şu an her anlamda iyi hissettirmek için tam kapasite ciddi bir emek sarfediyorum. Karşılanmayan hiçbir beklenti kalmasın diye.

4.11. Karşı Aile Tarafından Benimsenme

Evlenen bireylerin evliliklerinin aileleri tarafından onaylandığını ve aileler arasındaki uyumu ölçmenin amaçlandığı: Evlendiğinizde eşinizin ailesi tarafından benimsenme veya dışlanma konusunda söyleyecekleriniz var mı? Sorusunun değerlendirilmesi şu şekildedir:

Çalışma grubu üyelerinden **mutlu evliliği olanların tamamı** bu soruya herhangi bir dışlanma yaşamadığını, bazı kırgınlıkların olduğunu ama bunların zamanla aşılabildiğini anlattılar. Boşanmış olan grup üyelerinin tamamı dışlandığını ifade etmişlerdir. Bir kısım evliliklerde ailelerin birbirine karşı nötr olduklarını söyleyenler de oldu. Karşı tarafın ailesinin kendi ailesinden daha iyi olduğunu söyleyenlerin yanında, tam anlamıyla dışlandığını da ifade eden grup üyeleri oldu. Kendi söylemleri ile bu durumu şöyle izah etmişlerdir:

E-7: *Dışlanma olmadı, çünkü tek damat benim.*

E-4: *Evet, iki ailenin de birbirine uyumlu olması, daha baştan belirlenmeli. Aileler birbirinden çok farklı ve uzak ise zor zaten.*

E-3: *Kesinlikle yok, beni evlatlarından ayrı bir yere koyamadılar (mutlu evlilerden).*

E-2: *Gerçek olduklarına inanamayacağım kadar harika bir ailesi var. Doğrusu kendi ailemden daha fazla kabul gördüm. Beni benimsedikleri için kendimi çok değerli hissediyorum (mutlu evlilerden).*

E-1: *Evlendiğim kişinin ailesi tarafından çok net bir şekilde ayrımcılığa uğradım. Daha önce de akraba olduğumuz için, tüm eskiye dayalı stresleri ben çektim (boşanmış).*

K-13: *Bireysel olarak dışlanma hissetmedim. Karı-koca çatırdamalarında olması gereken aile büyüklüğünü yerine getirmeyip seyirci kaldılar (boşanmış).*

K-12: *Sürekli fakirliğimi yüzüme vurdular. Sevmediler, “Ailemize yakışmıyorsun,” dediler (boşanmış).*

K-16: *Örf ve adetlerine çok düşkün insanlardı. Adetleri bitmek bilmedi. Uyum sağlayamadım (boşanmış).*

K-11: *Eşimin ailesi önceleri beni çok isteyerek, çok hürmet göstererek kabul etmiştir. Zamanla anlayamadığımız şeyler çıkmıştır. Onları da törpüleyerek anlaştık.*

K-7: Çok var. Evliliğimizin ilk dört yılı özellikle çok zordu. Çünkü eşimin anası kadınlardan çok üstün olduğuna inanan, dayatan bir insan. (Evliliği aklıyla idare edenlerden. Görüşme esnasında konuşmalarıyla bunu açıkça belli etti).

K-6: Hiçbir dışlanma yaşamadım. Tam tersi, kendi öz ailem gibiler.

K-5: Henüz sevgili iken eşimin annesi beni pek beğenmiyordu. Ablasının nikahına çağırmak istemiş ama annesi izin vermemişti. Evlendikten sonra kötü bir davranışlarını görmedim ama, benimsediklerini de görmedim.

K-4: Aile yapımızın biraz farklı olmasından, kendim için olmasa bile ailelerin anlaşılmayacağından dolayı endişelerim vardı. Bu konuda bir sorun yaşamadık.

K-2: Evliliğimin ilk zamanlarında ailesinin kafasında kurduğu kişi olmadığımı açıklı. Onlar, daha gelenksel, yemek yapan, kocasını el üstünde tutan bir gelin istiyorlardı. Benim evliliğe bakışım ise hayatı paylaşmak, eşit şartlarda.

K-1: Hayır yok. Onlar beni, ben onları olduğu gibi kabul ettim. Tabii ki zaman zaman kızgınlıklar kırgınlıklar oluyor. Ancak bunları büyütmeğe değmez.

4.12. Evlilikte Boşanma Düşünceniz Oldu mu?

Ailelerde yaşanmış olan tatsız anların ve kavga boyutlarının varlığının derecesini ölçmek için sorulan; “Evliliğinizde boşanmayı düşündüğünüz anlar olmuş mudur, oldu ise nedenini açıklar mısınız?” Sorusunun sonuçları:

Tablo 5: Boşananlar, Çok Kere Boşanmayı Düşünenler ve Sorunsuz Evliliklere Dair Sonuçlar.

Boşananlar	Çok Kere boşanmayı düşünenler	Evliliğinde Sorun Olmayanlar
K-12	K-1	K-3
K-13	K-2	K-4
K-14	K-7	K-5
K-15	K-8	K-6
K-16	K-9	E-4
K-17	K-10	E-6
K-18	K-11	E-7
E-1	E-2	
	E-3	
	E-5	
8 = %32	10 = %40	7 = %28

Tablo 5 de görüldüğü gibi 25 kişilik çalışma grubunda 8 kişi (%32) evliliğini sürdürememiş boşanmış. Grup içerisinde hiçbir şeyden şikayet etmeden evliliğinin mutlu bir şekilde devam ettiğini bildirenlerin sayısı sadece 7 kişidir, oran (%28). Çalışma grubu üyelerinden 10 kişi (%40) ise evlilik yaşam süreleri içerisinde anlaşmazlıklar nedeniyle çok defa boşanma aşamasına geldiklerini, ancak boşanmadıklarını söylemişlerdir. Bu 10 kişilik grup içerisinde her şeye rağmen evliliğini sürdürmek isteyenlerin olduğu gibi, bir gün boşanmanın gerçekleşebileceğini söyleyenler de vardır. Katılımcıların bazı söylemleri şu şekildedir:

K-1: *Evet oldu. Beklediğim manevi desteği ve ilgiyi göremediğim zamanlarda hayal kırıklığına uğruyorum. Bu aralar açıkça bu konuyu ciddi bir şekilde değerlendiriyorum.*

K-2: *Evet birçok kez düşündüm. Tek sebebi aileler arası çatışma v.b durumlar.*

K-6: *Hayır olmadı, hiç düşünemiyorum bile.*

K-7: *Tabii ki oldu. Bir keresinde evi terkettim. Ailesi nedeniyle bana çok kötü davranıyordu.*

K-8: *Elbette oldu. Çok bunaldığım, hatta dağlara tek başıma kaçmak istediğim zamanlar olmuştur. Ama bu kişinin karakterine bağlı. Ben özgürlüğü seven biriyim. Tabii bu işin şakası, evliliğin zorlukları olduğu gibi, çok güzel yanları da var. Boşanmak için ciddi sebepler gerekli.*

K-10: *Eşimin yoğun çalıştığı ve çok yorulduğu bir dönem, birbirimize vakit ayıramadığımız bir zaman dilimi olmuştur. O dönem zorlanmış evliliği sorgulamıştım. Yalnız hissetmiştim.*

K-11: *İlk yılımda daha çok düşünüyordum. On yıl oldu. Her gerginlikte gene aklıma gelir. Ama büyük bir sebep olmazsa evlilikten vaz geçmeyi düşünmem.*

K-12: *Hep oldu. Nedeni aile, karı koca kavgası, çocuk, geçimsizlik (boşanmış).*

K-13: *Aynı çatı altında bireysel yaşama konusunda düşünceleri değişmeyen, eş ve yalnız (aile kavramından uzak) geçen seneler sonunda şiddetle birleşen*

geçimsizliklerden dolayı boşanmayı düşündüm. Eş olmanın bu olmadığını düşündüğüm için de boşandım (boşanmış).

K-14: Sürekli oldu. İçki, kumar, dayak, aldatma (boşanmış).

K-16: Her kavgada, hatta balayında başladı. İki çocuktan sonra da boşandım. On yıl evli kaldım (boşanmış).

E-1: Defalarca düşündüm. Çocuklarımın yanında tartışmalar yapmanın hiç de güzel olmadığını bilerek bu davranışı hep sürdürdük. Sonunda da ayrılık yaşadık. Şu an daha huzurluyum (boşanmış).

E-2: Oldu. Kendi saçmalamam. İletişimi yeterince güçlü tutmadığım için, konuşmak yerine kendimi geri çektim. Onsuz da olur sandım. Kaybetme korkusu beni kendime getirdi. Şu an aldığım nefesten çok daha kıymetli, ailem ve evliliğim. Yaşadığım müddetçe eşimden ayrı kalmayı düşünmem bile.

E-3: Evet düşündüm. Nedenini inanın hatırlamıyorum. Çok saçma bir sebepti sanırım, onun için hafızamdan silindi.

E-5: Oldu. Her evli çift gibi, tartışma v.s.

E-7: Hiçbir zaman olmadı. Eşimi seviyorum.

4.13. Tartışma Nedenleri ve Sonlandırılma Biçimi

Eşinizle hangi konularda tartışma yaparsınız, tartışmayı nasıl sonlandırırsınız? Sorusunun analiz sonuçları kişiye göre farklılıklar göstermektedir. Eşler arasında kavga ve münakaşaların olduğu bir gerçek. İlk sırada çocukların eğitimi ve bakımı, aileler, ekonomik nedenler, sorumluluk almama, tertip ve düzen, konuşurken ses yükseltme, ev dışında fazla zaman geçirme, şiddet uygulama şeklinde sıralamak mümkündür.

Kavganın sona erdirilmesinde eşler çoğunlukla anlaşıp tatlıya bağlayarak durumu yatıştırdıklarını söyleseler de, küsüp günlerce konuşmayanların da olduğu tespit edilmiştir.

Boşananlardan bazıları da, tartışmadığını ve boşandığını ifade etmiştir. Kendi cümleleriyle verilen bazı yanıtlar şu şekildedir:

K-2: *Genellikle çocuk ve ailelerimiz hakkında çatışıyoruz. Çocuk ile ilgili ortak noktayı bulmayı başardık. Aileler hakkında ise, artık bu konuyu kabullenerek kapattık.*

K-3: *En çok ev düzeni konusunda tartışma yaşarız. Uzlaşarak sonlandırırız.*

K-5: *Sesimizi yükseltme, birbirimize ani çıkış yaptıysak tartışabiliriz. Tartıştıktan sonra iki taraf da bir süre sessizlik içinde kaldıktan sonra bir taraf konuşmaya gelir. Bazen de konuyu tekrar açmayız, unuturuz.*

K-7: *Bana sormadan aldığı kararlar nedeniyle tartışırız. Olumsuz eleştirileri çocukları çok üzüyor. Bu da diğer tartışma konusu. On dört yıl oldu, düzelemedik, düzelmez de. Bu kadar zamandan sonra alıştık kavgaya.*

K-8: *Genelde tartışmayız. Kavga, saygısızlık, küfür olmayacak diye söz vermiştik. Bu şekilde devam ettiriyoruz. Anlaşmazlık olduğu zamanlarda konuşur, o anda çözmeyi tercih ederiz. Küslük asla olmaz.*

K-1: *Maddiyat, çocuk, bireysel olarak arkadaşlarına ayırdığı zaman sıklığı. Genelde konuşarak, bazen de söylenerek sıkıntımı atmaya çalışırım. Ancak uzun zamandır duvara konuştuğumu düşünüyorum.*

K-12: *Ev işleri konusunda, annesi, babası konusunda, çocukların ağlaması konusunda. Her seferinde o haklı çıkar, ben haksız (boşanmış).*

K-14: *Evin geçimi için maddi anlamda, eve olan sorumsuzluğu. Şiddetle sonlanırdı (boşanmış).*

K-9: *Bu konu o kadar uzun ki, insan torbayı dolduruyor dolduruyor, ama artık ağır gelince en ufak iltifatında bile kavga çıkıyor.*

K-10: *Hareketli bir insanım, sürekli bir faaliyet içerisinde olmak isterim. Eşim zaman zaman evden dışarı çıkmak istemez. En çok bu durumlarda ufak çatışmalarımız olur. Bazen ben, bazen o geri adım atarız. Tartışma çok uzamaz.*

K-11: *Eşimle tartışmalarımız alışkanlıklarımızın eleştirisi üzerine olur genelde. Tartışmalar yüksek olur, ama kısa zamanda barışarak bir düzene girer.*

K-16: *Her konuda. Çocuklar, dışarıdaki insanlar, aile ve arkadaşlar konusunda, küserek sonlandırırız. Haftalarca konuşmayız. Sonra da yataklar ayrılır (boşanmış).*

E-2: *Tartışmayız. Uyarır, eksik ne ise gideririm. Durduk yere tartışmamak çözümdür. Kavgayı sevmeyiz. Karşılıklı olarak birbirimizin önceliklerine önem verir ve ona göre pozisyon alırız.*

E-1: *Çok kez bana neden küstiğümü bile anlamazdım. Sorunca da tekrar küserdi. Nedenini bilmiyorum demek (boşanmış).*

E-3: *Çocuk için tartışma yapıyoruz genelde. Çocuğumuz için en iyisi. Neyse ki kalp kırmadan tartışmayı sonlandırıyoruz.*

5.TARTIŞMA

Bu çalışma, toplumun temel taşı olan aile kurumu ve bu kurumu toplumsal normlara uygun hale getiren evlilik eylemi ile ilgilidir. Bu çalışmada elde edilen bulgular bugünün gerçekliklerini sergilemesi açısından önemlidir. Toplumsal değişimlerin sürekliliği yanında yaşam biçimlerinin de değişimi kaçınılmaz bir gerçekliktir (Süleymanlı, 2009; Kağıtçıbaşı, 2022; Kabasakal ve diğ. 2020).

Yirmi beş kişilik çalışma grubunun evlenme biçimlerine bakıldığında, geçmiş yıllarda evliliklerin büyük bir oranda görücü usulü (%50) (İlhan ve Işık, 2019) ile yapılmasına rağmen, bu çalışmada görücü usulü ile evlenenlerin sayısı sadece (%8) dir. Tanışarak, konuşarak evlilikler (%88) olarak ön plana çıkmaktadır. Tavsiye ile sadece (%4) olarak gerçekleşmiştir. Tablo 1 de dikkat çeken bir başka husus da ailelerin çocuk sayılarında görülmüştür. Geleneksel geniş ailelerde çocuk sayısı fazla, çocuğun ekonomik değeri (Kağıtçıbaşı, 2022; Kabasakal ve diğ. 2020) ve ondan yararlanma fikri ortadan kalkmış. Aileler çocuksuz veya 1-2 ile sınırlandırmışlar. Her aile bilinçli bir şekilde bakabileceği kadar çocuğa sahip olma yoluna gitmiştir.

Evli veya boşanmış grup üyelerinin söylemlerinden toplumun sosyal yapısı açık bir şekilde sergilenmiştir. Kavgalı aile ortamlarında yaşayan grup üyeleri hem gittikleri ailelerde uyum sağlayamamışlar hem de boşanmışlardır. Bunların arasında aileden kaçışların olduğu gibi, evlenmekten korkup ileri yaşlara kadar evliliği erteleyenler olmuştur. Geç evlilik yapanların içerisinde evliliği çok olumsuz olarak niteleyenler mutlu evlilik yapıp evliliği mutluluk kaynağı olarak görenler var. Bunun yanında evliliğe evlilik öncesi ileri düzeyde olumlu anlamlar yükleyip hayal kırıklığına uğrayanlar da olmuştur. Evlenme biçimleri ve evlilikleri sürdürme biçimlerinde sosyal yapı, kültür ve dini yaptırımlar etkili olmuştur.

Tablo 2’de 25 kişilik çalışma grubunda 8 kişinin boşanmış olduğu görülmüştür. Boşanma oranı %32 dir. TÜİK’in (Şekil 2, TÜİK İstatistikleri, 2022) boşanma istatistiklerinde boşanma oranı %32.7 olarak yayımlanmıştır. Bu kadar büyük uyum olmasına rağmen bu çalışmadaki değer sadece bu çalışma grubunu temsil etmektedir. Genelleme yapılmamalıdır. Genelleme yapabilmek için benzer çalışmaların tekrar yapılması gerekir. Boşanmış olan çiftlerden %8’i ilkokul, %24’ü lisans mezunudur.

Evlenmeden önce evliliğe bakış açısı ile, evlendikten sonra karşılaşılan gerçeklerin birbirinden çok farklı olduğu gözlemlenmiştir. Yaşamda olayları dışarıdan gözlemleyip yargıda bulunmakla, bu olayların içine girip yaşanıldığı zaman sonuçlar hiç de zannedildiği gibi olmuyor. Evliliği olumsuz değerlendirenler olumluluk, olumlu değerlendirenler de olumsuzluk yaşayabilmişlerdir.

Elde edilen bulgulara göre evlilikte de evliliğin gerçek yüzü ancak yaşanınca anlaşılır. Bu söylemin büyük oranda gerçeklik payları var. Bunun en büyük nedeni de toplumun bu konuya bakış açısı. Eğitim verilse bile her şey çok yüzeysel olacaktır. İkinci husus, evlenmeden önceki dönemlerde kişiler gerçek yüzlerini saklıyorlar. Evlenip karşı tarafa sahip olunca, bir de çocukla bağlılık yaşanınca gerçek kişilik ortaya çıkıyor; o zaman da ipler kopuyor. Üçüncü bir neden de hayali olarak yaratılan düşünceler, sosyal yaşamda hangi ölçülerde gerçekleşme olanağı bulabilecektir. Bu durumu açıklayan ifadeyi K-16 şöyle anlatıyor: *Sevgili olduğum adamla evlendiğim adam bambaşka idi, evlendikten sonra içinden canavar çıktı.*

Dört çalışma grubu üyesi çevreden edindikleri bilgilerle evlilikten korktukları halde, bir şekilde toplum baskısı ile evleniyorlar, mutlu evlilikler yapıyorlar. Toplumda evlilik beklentileri olumsuz yönde gelişebildiği gibi, olumlu yönde de gelişebiliyor.

Arpacı ve Tokyürek'in (2012) araştırmasında boşanmış olan katılımcıların %55,7'si eski eşiyle tekrar evlenebileceğini söylemiştir. Bu çalışmada çalışma grubu üyelerine yöneltilen: "Eski eşinle yeniden evlenir misin?" sorusuna boşanan çiftlerin tamamı %32 "bir daha asla evlenmem" demiştir. Evliliğinden mutlu olmayan, hâlâ evli olan iki kadın bir erkek (%12) grup üyesi de "asla evlenmem." demişlerdir. İkinci defa eşiyle evlenmeyi istemeyenlerin oranının %44 olduğu görüldü. İkinci defa evlenmeyi mutlu veya evliliğe katlanma olsa da düşünebilenlerin oranı ise %56'dır.

Birlikte yaşamamanın zorlukları arasında kök ailede yaşanan olumsuzlukların kurulmuş yeni aileye taşınması, edinilmiş kötü alışkanlıkların evliliğin sürdürülmesine olumsuz etkileri evliliklerin sonlandırılmasında etkili olan nedenlerdir. Kadınların erkeklerden; ev işleri, çocuk bakımı, bilgisayar ve telefonla konuşmaya zaman ayırmada sınırlılık, babalık ve kocalık konusunda duyarlı davranma gibi beklentileri sıralanmıştır. Ayrıca alkol, kumar, şiddet gibi kötü alışkanlıkların kesinlikle olmaması gerektiğini

vurgulamışlardır. Erkekler ise kadınların şu olumsuz yanlarını sıralamışlardır; inatçı yapı, olumsuz eleştiri, bencillik, sabit görüş ve yeniliğe kapalılık şeklindedir.

Kök ailesinden olumsuzlukları taşıyanların varlığı görülürken, kök ailesinde yaşanan olumsuzlukların tam tersi olan kavgasız, gürültüsüz, birbirine saygılı ve sosyal davranış biçimlerini sergileyen eşler de vardır. Kurulan bu yeni ailede bireyler, aklını kullanarak kendi kök ailelerinde yaşanan kavganın gürültünün işe yaramadığını görerek aralarında anlaşıp böyle bir ortam yaratmayı kesinlikle reddetmiş ve kendilerine huzurlu bir ortam hazırlamışlardır. Demek ki her şey insanların kendi elinde. Huzuru ve huzursuzluğu isteyince yaşamak mümkün oluyor.

Bu çalışmada evli bireylerin kök ailelerindeki yaşam biçimlerinden memnun olanların yanında memnun olmayanların da olduğu görüldü. Ancak evliliği sürdürmek isteyenler her olumsuzluğu yenmek için çözüm yolları bulmuşlar. Eşini kendi çizgisine çekmeyi başaranlar var. Bunu beceremeyenler de ailenin tüm sorunlarını sırtlanarak kendini feda etme yolunu seçmişlerdir. Boşanmış olanların kök ailesinde de kavgalı ve demokratik ortamların olduğu tespit edildi. Ancak boşanmış ailelerde baskı, şiddet, aldatma ve ilgisiz davranma biçimlerinin olduğu söylenmiştir. Benzer çalışmalar dünya literatüründe çeşitli bilim insanları tarafından yapılmıştır (Akt. Nazlı, 2021; Lodlow ve Howard, 1990).

Çalışma grubu üyelerinden evlenmeden önce evlilik ve cinsellik hakkında bir uzmandan bilgi alan olmamıştır. Bu da bize şunu gösteriyor ki, toplumumuzun eğitim yönünden en alt düzeyinden başlamak üzere en üst seviyelere kadar olan kesimlerinde cinsellik bir tabu olarak görülmektedir. Bu konudaki soruya bir katılımcı şöyle bir cevap vermiştir: “Bizde çok ayıptır öyle şeyler, konuşabilir misin?” Evlilik ve cinsellik hakkında aydınlatılmayan toplumlarda olumsuzlukların yaşandığı açıkça görülmektedir. Cinsellikte aşırı baskı sonucu, psikolojik sorunlar ve yasak ilişkiler yaşanır toplumlarda. Aşırı serbestlikte de ahlaki yozlaşmalar gündeme gelmektedir Uzun (2011). Bu konuda en ilginç açıklamayı yapan grup üyesi: “Cinsellik konusunda ilkokul birinci sınıftan lise son sınıfa kadar sınav kaygısı olmayan bir eğitim verilmelidir,” diye öneride bulunmuştur.

Aileler çocuklarına evlilik öncesinde, evliliğe dair bilgi vermekte çok yetersiz kalmaktadırlar. Yaşam bir okuldur. Bu süreç içerisinde kişilerin üç önemli kararı

bulunmaktadır. İş seçimi, eş seçimi ve yaşadığın coğrafya. Eşini seçtikten sonra evliliğin sağlıklı yürüyebilmesi için bu konuda çiftlerin bilgili olmaları gerekir. Nasıl ki araba kullanmanın temel şartı yeterli bilgi ile donanıp ehliyet almaksa, evlilikte de bu kurumun işleyişinde zorluklarla başa çıkmak için yeterli bilgi ile donanımlı olmak, gerekli olgunluğa ulaşmak şarttır.

İlhan ve Işık (2019) evliliklerde, evlilik hakkında yeteri kadar bilgi ile donatılmamış çiftlerin, evliliğin ilk yıllarında boşandıklarını ortaya çıkaran birçok araştırma yapıldığını vurgulamışlardır. Ancak bu deneyimi geçirmiş kişilerin tavsiyelerini içeren bir eğitimin hiçbir yerde verilmediğini de makalelerinde açıklamışlardır.

Bu çalışmada elde edilen verilere göre bireyler ailelerinden, uzmanlardan ya da formel bir kurumdan bu bilgileri edinmeden evlenmişler. Bunun sonucu olarak da bir kısım evlilikler sonlandırılırken, evliliği devam eden bazı çiftler de katlanmak suretiyle evliliklerini sürdürmek zorunda kalmışlardır. Bu olumsuz durumu devam ettirmenin gerekçeleri de ekonomik nedenler, toplum baskısı, çocuklar ve yalnız kalma korkusu olarak ifade edilmiştir. TÜİK'in verileri ile uyumlu olarak aynı başlıklar zikredilmiştir, ancak oranlar farklıdır (TÜİK, 2022; Özkan, 2015).

Evlilik sırasında ve evlilik sonrasında yaşanan zorlukları anlatan çalışma grubu üyeleri toplumda görülen büyük bir eksikliği ortaya çıkarmışlardır. Yapılan her işin bir acemiliği, bir uzmanlığı olduğu bilinen bir gerçektir. Evlilik gibi hayati önemi olan bir kuruma önem verilmeden gençler ne yazık ki, karanlık dehlizlerde bir bilinmezde içinde yolculuğa çıkmaktadırlar. Evlenen çiftler sadece iki kişinin evlenmesi şeklinde değerlendirilmemeli. Eşlerin aileleri de bu evliliğin as elemanlarıdır. Evlendikten sonra aile kavgaları çocuk yetiştirme kavgalarının ardından ikinci sırayı almaktadır. Burada anne babalara da büyük görevler düşmektedir. Çocukların gelişim aşamasında özgüven ve iş yapabilme becerisi kazandırılmış çiftler evliliklerini güçlük çekmeden kolayca sürdürebilmektedirler. Hiçbir hazırlığı olmayan çiftler ise güçlükler karşısında birbirlerini suçlayarak, çözülmeyen problemlerini daha da çözümsüz hale getirmektedirler. Durum bu olunca yeni ailede uyumsuzluklar, huzursuzluklar, yaşamdan bezginlikler, ortamdan uzaklaşmalar gündeme gelmektedir. Böyle ortamlarda insanın iç huzuru kalmadığından yaptığı işleri ve davranışları bilinçli bir şekilde yapamadığından sık sık hatalara sebebiyet vermektedir. Bu durum konuşmalara,

eylemlere yansiyacağından iletişim kopukluğu yaşanacak, tartışmalara sebep olacaktır. O zaman aile sistemleri çalışmayacak, görevler yerine getirilmeyecektir.

Bu ortama dayanamayan eşler, ne yazık ki evliliklerini sonlandırıyorlar. Aslında hiçbir evlilik boşanmak üzere yapılmaz. Herkes mutlu olmak için evlenir. Ancak evlilik vücuda dışarıdan takılmış bir organ gibidir. Bazen o vücut o organı doku uyumsuzluğundan dolayı kabul etmeyip reddedebiliyor. Bozulan evliliklerde de doku uyumsuzluğu yaşanmaktadır. Ancak bu evlilik yapılmadan uyumsuzluğun olmadığı çoğu kez önceden bilinmiyor. Çünkü evlenmeden önce kimse gerçek yüzünü karşı tarafa göstermiyor. Birlikte yaşamaya başlayınca herkesin gerçek yüzü ortaya çıkıyor. O zaman doku uyumsuzluğu gündeme geliyor. Vücut organı reddettiği gibi, karı koca da birbirini reddediyor. Görevler aksıyor, sistem çöküyor. Yuvalar yıkılıyor. Çocuklar perişan oluyor.

Ailedeki alt sistemlerin çalışması konusunda görevlerin nasıl yapılması gerektiğini Minuchin Yapısal Aile Kuramı ile anlatmıştır (Akt. Nazlı, 2020: s. 57; Goldenberg ve Goldenberg, 1996; Nichols ve Schwartz, 1998; Şanlı, 2023).

Amerikan toplumunda bu durumları göz önünde bulunduran gençler evlenmeden önce birlikte yaşamayı tercih etmektedirler. Resmi bir sorumluluk yüklenmeden, çocuk sahibi olmadan aynı yuvayı paylaşabildiklerine inandıkları anda nikah kıyıp evlenip çocuk sahibi oluyorlar. Bizim toplumumuzda bu düşüncede olan gençlerimiz elbette var. Ancak Türk toplumunun sosyal yapısı ve dini anlayışları buna elverişli olmadığından evlenmek zorunda kalıyorlar.

Çalışma grubu üyelerinin evlendikten sonra yaşadığı zorluklar ve evleneceklerle tavsiyeleri konusundaki düşüncelerine bakıldığında herkesin farklı zorluklarının olduğu tespit edilmiştir. Erkekler kendi zorluklarını ve yaşadıklarını hemcinslerine şu şekilde tavsiye etmişlerdir: Ev işi, yemek yapma, araba kullanma, iletişim, empati kurma becerilerini geliştirsinler. Ekonomik yönden güçlensinler. Erken evlenmesinler. Her şeyden heveslerini alsınlar, hayatı doya doya yaşasınlar, geç evlensinler sonradan pişmanlık duymasınlar.

Kadınların öne çıkan tavsiyeleri ise şöyle sıralanmıştır: Karşı tarafı önce iyi tanısinlar, bundan baba olur mu, koca olur mu, evi yönetebilir mi? Ev işlerine yardım

edebilir bir yapısı var mı? Ortak zevkler, ortak hobiler var mı? Kendileri açısından ise karşı taraf ile iletişim kurma becerisi kazansınlar. Eşin ailesiyle uyum içerisinde olabilmeyi içselleştirsınlar. Ev işleri ve çocuk bakımı konularında bilgi edinsinler. Diğer taraftan cinselliğin tabu olduğu bu toplumda kadınlar evlenmeden önce uzmanlardan cinsellik konularında bilgi edinsinler, şeklinde uyarıları olmuştur.

Bu çalışmada evlilikte beklentisi gerçekleşmeyenlerden 8 (%32) katılımcı boşanmıştır. (Tablo 4). Evlilikte aradığını bulamayan beklentisi gerçekleşmeyen 5 (%20) kadın çalışma grubu üyesi de çeşitli nedenler yüzünden evlilikten memnun olmadıkları halde evliliklerini sürdürmektedirler. (Tablo 4). Evliliğini zorla sürdürme nedenleri arasında toplum baskısı, ana baba baskısı, ekonomik zorluklar, çocukların durumu, yalnız kalma korkusu olarak tespit edilmiştir. Genele bakıldığında beklentileri gerçekleştirenler, evliliğini mutlu bir şekilde sürdürenler 12 kişi oranı %48, beklentisi gerçekleşmeyenler 13 kişi oranı %52 olarak tespit edilmiştir. Buradan şu sonuca ulaşmamız mümkündür:

Boşananlar %32 evliliğini sürdürdüğü halde mutlu olmayanlar %20. Her ikisinin toplamı %52 eder ki, bu verilere göre çalışma grubunun yarıdan fazlası mutsuz evlilikler yaşamaktadır. Bu çalışmaya ait hipotezimiz şöyle gerçekleşmiştir: Evlilik öncesi beklentilerin evlilikte karşılanmamasının evliliklerin sonlandırılmasına etkisi vardır.

Görüldüğü gibi sorunlu evlilikte büyük bir oran elde edilmiştir, (Tablo 5). Boşananların dışında boşanmamış olanların birçok kez evlilikten sıkılıp, evliliği kendilerine bir yük olarak gördüklerini ve bundan kurtulmak istediklerini söylemişlerdir. Bu sonuçlara göre, mutlu evlilik sürdürenlerin oranı çok düşük olmasına rağmen, boşananlar ve evliliğinde sorun olanların toplam değeri oldukça yüksek çıkmıştır.

Çalışma grubuna yöneltilen; “Tartışma sebepleri ve bunların sonlandırılma biçimleri,” sorulduğunda alınan cevaplar birbirinden farklılıklar göstermektedir. Yapılan münakaşa ve kavgalarda ilk sırada çocukların bakımı ve yetiştirilmesi yer alırken, ailelerin çekiştirilmesi, ekonomik nedenler, sorumluluk almama, tertip ve düzen, bağırarak konuşma gibi nedenler şeklinde sıralanmıştır. Kavgaların sonlandırılmasında eşlerden birinin ortamdan ayrılması, birinin susması yahut da alttan

alması gibi çözümlerin yanında küsüp günlerce konuşmayanlar vardır. Hatta kavgadan sonra küsüp, sonra yatakları ayıranların olduğu da tespit edilmiştir. Bir katılımcı bu konuda yaşadıklarını anlatırken kavganın boyutlarından yorulduğunu, aşırı şekilde dolduğunu, karşı taraf iyi bir şey söylese bile bundan kavga çıkabildiğini ifade etmiştir. Ortam bu kadar gergin hale gelince eşler arası iletişim kanalları da tıkanmaktadır. Bir sorunu çözmek için başlayan konuşma, önce çekişmeye sonra kavgaya dönüşmektedir. Çözülmesi gereken sorunun yanına yeni sorunlar eklenmektedir.

Hoşgörülü ve sağduyu sahibi bireyler ise, gergin ortam yaratmamakta, susmakta alttan almakta ya da ortamı terk etmektedirler. Bunu nasıl başardığını sorduğumuzda: *“Biz bir aileyiz. Çocuğumuz var. Çocukların yanında kavganın olmasını istemeyiz. Yoksa çocuklar olumsuz olarak etkilenir. Yuvamızı söküp atmayacağımıza göre kavgayı sonlandırmak en uygun olan davranıştır. Biz de bunu yapıyoruz. Aradan zaman geçince hiçbir şey olmamış gibi konuşuruz, eski konuyu bir daha açmayız,”* diyenler oldu.

Bunun yanında mutlu evlilik sürdürenlerin çözümlerinin ise akılcı ve olumlu yönde olduğu görülmüştür. Birçoğu, kavga etmemek için birbirlerine söz vermişler. Anlaşmazlık durumlarında ses yükseltmeden konuşup o anda ortak çözüm bulunuyor ve asla küslük yaşanmıyor. Evliliğinde hiç kavga etmeyenler de vardır. Hiç kavga etmeyenlerin; evlilik hayatında boşanmayı düşündünüz mü sorularına verdikleri cevaplarda, kavga etmedikleri, ses yükseltmedikleri, küsmedikleri görülmemesine rağmen erkeğin evi terk edip bir ara boşanmak istediği görülmüştür. Sebebi sorulduğunda da: *“Bazı konularda konuşamadığından dolayı boğulacak duruma geldiğini ve ortamdan kurtulmak istediğini,”* söylemiştir. Buradan şu sonucu çıkarmak mümkündür. Evliliklerin kavgasız gürültüsüz geçmesi pek olası değildir. Her evlilikte kavga olabilir. Kavgaları olumlu boyutlarda bitirebilmeyi ve ilişki zarar görmeden sürdürebilmeyi başarmak önemlidir. Minuchin ve Gotman benzer söylemleri zaten söylemişlerdir (Minuchin, (2022; Gotman, 2022). Mutlu evliliğin olabilmesi bireylerin evliliklerinden aldıkları doyum ve memnuniyet oranına bağlıdır. Mutlu evliliklerde bireylerin beklentileri ile, yaşamda karşılaştıkları gerçekler arasındaki fark ne kadar küçük olursa evlilik doyumu ve mutluluk o kadar artmaktadır (Akt. Bırni, 2021; Burgess ve Locke, 1945). Bırni'nin aktardığına göre evlilikte mutluluğu doyum ve

gerilim olarak ele alan Orden ve Bradburn (1968) doyumu; evliliği olumlu yönde etkileyen, gerilimi ise negatif yönde etkileyen faktör olarak tanımlamışlardır.

Günümüz dünyasında teknolojik gelişimlere bağlı olarak aile yapılarında ve bireylerin yaşam biçimlerinde değişimler yaşanmaktadır. Bu değişime bağlı olarak kişilerin beklentileri farklılaşmaktadır. Bu çalışmada evlilik beklentilerinin karşılanma düzeylerinin tespiti, elde edilen bulguların evlilikler üzerine etkilerinin tespitine çalışılmıştır. Elde edilen bulgular bazı yönlerden benzer çalışmalarla uyum gösterdiği halde bazı yönlerden de tam tersi yönde sonuçlar vermiştir. Bu farklılıkların nedeni olarak toplumdaki yaşam biçimlerinin zamana bağlı olarak değişime uğradığı şeklinde değerlendirilmektedir. Araştırmada elde edilen verilerin bu konudaki benzer çalışmalara katkıda bulunduğu söylenebilir. Bireylerin evlenmeden önce evliliğe yükledikleri değerlerin evlendikten sonra karşılaştıkları değerlerden çok farklı olduğu ortaya çıkmıştır.

Yirmi beş kişi ile yapılan bu çalışmada, 1-15 yıllık evli ve boşanmış çalışma grubu üyelerinin her eğitim seviyesinden eşit katılımcı olması amaçlanmıştı, ancak çalışmanın yapıldığı çevrede her öğrenim seviyesinden eşit katılımcı bulmakta güçlükler olmuştur. Grup elemanlarının evlenme biçimleri %88 gibi bir çoğunlukla tanışarak evlenme ile gerçekleşmiştir. Görücü usulü ile evlenen 2, tavsiye ile evlenen 1 çalışma grubu üyesi vardır; bunların oranı %12'dir.

Boşanmış olanların %24'ü tanışarak evlenenlerden, %8'i görücü ve tavsiye ile evlenenlerden oluşmaktadır. Bu oranlar göz önüne alınca evliliği sürdürmede tanışarak evlenmenin yeter şart olmadığı ortaya çıkmaktadır. İnsanlar evlenmeden önce karşı tarafa gerçek yüzleri ile görünüyorlar mı? Yahutta her birey aynı ortamda yaşamayınca karşı tarafı yeterince tanıma becerisine sahip mi? Bu soruların cevabı bireyler evlenip bir araya gelince ortaya çıkmaktadır. Aynı evi paylaşınca herkesin gerçek kişiliği ortaya serildiğinden, uyumsuz evlilikler yüzünden ailelerin parçalanması gündeme gelmektedir.

Araştırmada katılımcılar yazılı olarak verilen soruları yeteri kadar açıklıkla cevapladıkları varsayılmaktadır. Çünkü kendi dünyalarında özgür olarak cevap verdiler. Ancak ses ve görüntü kaydına bir kısım katılımcılar olumlu bakmadılar. Görüşmeler evlilerde tek tek yapıldığından, eşin baskısı altında olmadığından objektif yanıt

verilmiştir diye düşünülebilir. Boşanmış katılımcılar bu konuda zaten özgürlerdi, objektif cevaplar vermişlerdir.

Verilerin analizinden elde edilen sonuçlara göre boşanmış olanların dışında evli bireylerin bir kısmı evliliklerinden memnun olmadıklarını ve yaşamlarının her aşamasında evliliklerinin sonlanabileceğini ifade etmişlerdir. Toplumsal baskının olmadığı bir ortamda olsalar resmi sorumluluk taşımadan birlikte yaşamayı seçebileceklerini söyleyen çalışma grubu üyeleri olmuştur.

Evliliğin iç yüzü, toplumun genel yapısı, yaşam biçimi, evlilikte yaşanan güçlükler ve iyi yanları düşünüldüğünde, evlilik öncesi hayallerle evlilik sonrasındaki realitenin durumu gözler önüne serilmiştir. Çalışma grubu üyelerinin evlenmeden önce kendi dünyalarında evliliği nasıl gördükleri ile, evlendikten sonra ne ile karşılaştıkları gerçeği ortaya çıkmıştır.

Çalışma grubu üyelerinin evlilik beklentileri şu başlıklar altında toplanmıştır:

Evlenip mutlu bir yuva kurmak.

Çocuk sahibi olmak.

Kök aile baskısından kurtulup daha özgür bir hayat sürmek.

Toplum baskısından kurtulup, yasal yollardan cinsellik ve aşk yaşamak.

Sevdiği bir insanla aynı evi ve maddi olanakları paylaşmak.

Zengin bir aileye gelin olup, zengin olmak.

Fikir birliği kurabildiği bir eş ile kariyer yapıp dünyayı gezmek.

Evlilik mutluluk kaynağı, evlenip mutlu olmak.

Mutlu bir yuvada özgür ve mutlu çocuklar yetiştirmek.

Evlilik hakkındaki bilgileri başkalarının öğretmesi ile değil de bizzat yaşayarak öğrenmek.

Çalışma grubu üyelerinin evlilik öncesi aktardığı bu beklentilerin önemli bir kısmı zıt yönde gerçekleşmiştir. Özellikle evliliğe olumsuz anlamlar yükleyen katılımcıların sağlıklı evlilikler yaptıkları görülmüştür. Evliliğe çok iyi anlamlar yükleyip büyük beklentiler içerisinde olan çalışma grubu üyelerinin bir kısmı da büyük hayal kırıklığı yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Evlenmeden önce bireylerin evlilik hakkında bilgi edinmeden evlendikleri tespit edilmiştir. Toplumda cinsellik ve cinsel eğitim bir tabu halinde görüldüğünden kişilerin eğitim seviyesi fark etmeksizin, evlilik ve cinsellik hakkında bilgi edinmeden evleniyor oldukları anlaşılmaktadır. Bu durumda evli çiftlerin çok olumsuz duygular yaşadıkları, kendi ifadelerinden anlaşılmaktadır. Cinselliğin başlı başına, birebir ilişki ile yaşanması gereken bir olgu olduğunu, dışarıdan birisinden öğrenilemeyeceğini ifade edenler de olmuştur. Ancak çoğunluk evlenmeden önce cinsellik ve evlilik konusunda bilgilenmenin şart olduğunu söylemiştir.

Evlendikten sonra, düşündüklerinin aksi yönünde yaşanan olumsuz yaşam biçimlerine tahammül edemeyenler evliliklerini sonlandırmışlardır. Çeşitli nedenlere bağlı olarak evliliklerini sonlandırmayan, mutsuz, katlanmak suretiyle evliliklerini sürdüren çiftlerin olduğu da tespit edilmiştir.

Araştırmanın bulgularına göre evliliklerini sorunsuz, mutlu bir şekilde uyum içerisinde sürdürenlerin oranı %28'dir. Boşananların oranı (%32), evliliğini katlanmak suretiyle sürdüren, veya her an boşanmayı yaşayabileceklerin oranı (%40) olunca, toplamda (%72) gibi bir mutsuz evlilik tablosu çıkmış oluyor karşımıza.

Evlenmeden önce evliliği çevresinden duyduğu, gördüğü olumsuz evlilikler gibi değerlendiren çalışma grubu üyelerinin mutlu evlilikler yaptığı ve yaşamlarından çok memnun oldukları da tespit edilmiştir. Evliliğinde hiçbir şekilde münakaşa, kavga olmadan evliliğini sürdürenlerden, evliliğinden sıkılıp boğulma durumuna gelip evi terk eden çalışma grubu üyeleri de tespit edilmiştir. Böyle bir eylemi neden gerçekleştirdiği sorulduğunda da: "Eşim o kadar iyidir ki, ona her hangi bir olumsuzluk yakıştırmam ve söylemem imkansızdı. Onun için kaçtım buralardan," diyenler de olmuştur.

Evliliği tam anlamıyla içselleştirememiş bireyler, ister kavga etsin, iterse en uyumlu bir şekilde sürdürsün ortamdaki kaçıp kurtulacak bir bahane bulabiliyorlar. Evi

terketmek ister kavga ile olsun isterse güle oynaya olsun, geride kalanlara yaşatılan travma aynıdır. Ortada hiçbir neden yok iken baba gitmiş, anne çocuklarıyla yapayalnız başbaşa kalmış. Annenin kendi iş sorumluluğu. Çocukların okul, sağlık, yeme içme, bakım sorumlulukları. Bir insanın tek başına kaldırabileceği bir yük değildir.

Eşler arasında yapılan tartışmalarda, kavgalarda durumu germeden sonlandırabilen çiftler ya ortamı terketmekte ya da bir taraf susarak kavganın büyümesini önlemektedir. Aradan zaman geçince hiçbir şey olmamış gibi eşiyile konuşmaya devam etmektedir. Bu durumda olaya çözüm bulan evli çiftlerin boşanmadıkları ve mutlu oldukları tespit edilmiştir. Gotman'ın dediği gibi bu tür davranış sergileyen eşler çözülebilir sorunlar ürettiklerinden; kendileri, çocukları ve çevreleri hiçbir şekilde zarar görmemektedirler.

Tartışmalarına her hangi bir sınır koymayan, mutluluk değil de haklılık peşinde koşan eşler ise çekişmeleri kavga haline dönüştürmektedirler. Bu çiftler ufak bir sorunu halletmek için başlattıkları konuşmayı giderek çekişmeye, sonra kavgaya çevirmektedirler. Çözülmesi gereken sorunun yanına yeni sorunlar eklenerek durum çıkmaza sürüklenmekte, küsüşmeler, yatak ayırmalar yaşanmaktadır. Böyle bir ailenin sorunları Gotman'ın deyimiyle çözülemeyen kalıcı sorunlardır.

Ailede tartışma yaratan sorunların başında çocukların bakımı, ailelerin çekiştirilmesi, erkeklerin ev işlerine katkıda bulunmaması, telefon, televizyon, internet bağımlılığı, kadınların ev işlerinde yetersiz oluşu, dağınıklığı, cimrilik, savurganlık ve ailenin ekonomik durumunun zayıf oluşu gelmektedir. Sağduyulu eşler bu sorunları akıl ve mantık çerçevesinde çözüme kavuştururken, uyumsuz eşler sorunları daha da derinleştirerek evliliğin çekilmez hale gelmesine neden olmaktadır.

Benzer çalışmayı yapacak araştırmacılar, katılımcıları her öğrenim seviyesinden eşit seçim yapabilirlerse, veriler tüm eğitim seviyelerinden eşit toplanmış olacak, sonuçlara yansısı da eşit olacaktır.

KAYNAKLAR

- Alija, N. (2017). *Hristiyanlıkta Evlilik Sakramenti* [Yüksek Lisans Tezi]. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Arpacı, F., & Tokyürek, Ş. (2012). Boşanmış Bireylerin Yeniden Evlilik Konusundaki Görüşlerinin İncelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 15(55). <http://www.akademikbakis.org>
- Arvas, F. B. (2017). *Dindarlığın Evlilik Doyumu Üzerindeki Etkileri ve Değerlerin Dindarlık ve Evlilik Doyumu İlişkisi Üzerindeki Arabulucu Rolü* [Doktora Tezi]. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Ash, C. A. (2023, 6 Mayıs). Biblical View of Marriage – The Gospel Coalition. <https://www.thegospelcoalition.org>
- Ashley, B. B., & Simons, R. L. (2012). Marriage Expectations Among African American Couples in Early Adulthood: A Dyadic Analysis. *Journal of Marriage and Family*, 74(4), 726-742.
- Aydın, O., & Gülen, B. (2010). Toplumsal Değişme Sürecinde Evlenme ve Boşanma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(2).
- Bekman, S., & Aksu-Koç, A. (2018). *İnsan Gelişimi Aile ve Kültür Farklı Bakış Açıları*. Koç Üniversitesi Yayınları.
- Birni, G. (2021). *Evli Bireylerin Psikolojik İyi Oluşları ile Evlilik Doyumu Öz-Anlayış ve Mutluluğu Artırma Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bogdan, R., & Biklen, S. K. (1997). *Qualitative research for education*. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Bradbury, T., Fincham, F. D., & Beach, S. R. H. (2000). Research on the Nature and Determinants of Marital Satisfaction: A Decade In Review. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 964-980.
- Bulduklu, Y. (2019). Eleştirel çalışmalarda nitel araştırma yöntemi olarak gömülü teori. *Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 1-14.
- Canel, A. N. (2022). *Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Celaletdin, H. (2020). Kierkegaard Regine'den Neden Ayrıldı?: Bir Lânet Nöbeti. *Arsız Sanat*. <https://arsizsanat.com/kierkegaard-regineden-neden-ayrildi-bir-lanet-nobeti/> (Erişim tarihi: 9 Nisan 2024)
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, (17).
- Çelik, H., Başer Baykal, N., & Kılıç Memur, H. N. (2020). Nitel Veri Analizi ve Temel İlkeleri. *Journal of Qualitative Research in Education*, 8(1), 379-406.

- Deniz, Şeyma N. (2021). *Dünyadaki ve Hindu Toplumundaki Çocuk Evliliklerine Dair Bir İnceleme* [Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi SBE.
- EN-Ling Pan. (2014). Timing of Parental Divorce, Marriage Expectations, and Romance in Taiwan. *Journal of Comparative Family Studies*, 45(1), 77-92.
- Ersöz, E. (2007). Manu Kanunnamesi'ne Göre Hinduizm [Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Esen, H. (2020). İslam Hukukunda Aile/Family in Islamic Law/الأشريعة في الأسرة الإسلامية. *İlahiyat Akademi*, (11), 19-56.
- Esen, H. (2012). Kolaylık Açısından İslâm'da Nikah. *Dinler Tarihi; Milletlerarası Tartışmalı İlmi Toplantı*.
- Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2022. *TÜİK - Veri Portalı*.
- "Evlilik Nedir? Tanrı Gözünde Evlilik Nasıldır?" *KutsalKitap.Org*.
- Evre, B. (2011). Geç Modern veya Post-Modern Bağlamda Değişen Siyasetin Yeni Biçim (ler). *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 65-75.
- Eyce, B. (2002). Demografik özelliklere göre Türkiye'de boşanma. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (14), 81-98.
- Geçioğlu, A. R., & Kayıklık, H. (2019). Dindarlık ve Evlilik Uyumu İlişkisi: Evli Bireyler Üzerine Bir İnceleme. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19(1).
- Geçioğlu, A. R., & Döner, E. (2019). İslam'da Evlilik ve Aile Bağlamında Günümüzde Tartışılan Konular Üzerine Psiko-Sosyal Bir Değerlendirme. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19(2).
- Giddens, A. (2012). Sosyoloji. Kırmızı Yayınları. İstanbul. Word Press.com <https://iletisimkutuphanem30419862.files.wordpress.com> PDF
- Gladding, S. T. (2007). *Psikolojik Danışma Kapsamlı Bir Meslek*. Atlas Akademik Basım Yayım Dağıtım Tic. Ltd. Şti.
- Gotman, J., & Silver, N. (2022). *Evliliği Sürdürmenin Yedi İlkesi*. Varlık Yayınları.
- Güçlü, İ. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Nika Yayınevi.
- Gül, H. (2020). Değişen Kent Ailesinde Sevgi Anlayışları ve İlişkilerine Sosyolojik Bir Yaklaşım. *Din ve Bilim – Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 3(2), 83-96.
- Gültekin, D. T., & Parlar, H. (bilinmiyor). Evlenme Biçimi ve Evlenme Süresi Bağlamında Evlilik Öncesi Sürecin Kadınlardaki Evlilik Doyumuna Etkisi [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Günbayı, İ. (2019). Nitel Araştırmalarda Veri Analizi: Tema Analizi, Betimsel Analiz, İçerik Analizi ve Analitik Genelleme. *Nirvana: Sosyal Bilimler Sitesi Güncel Eleştirel Sosyal Bilimler Platformu*.
- Hasanov, E. (2012). Dinlerde Nikah. *Milletlerarası Tartışmalı İlmi Toplantı*. Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslami İlimler Araştırma Vakfı. İSAM. https://isamveri.org/2012/2012_HASANOVE

- Hiller, D. V., & Philliber, W. W. (1986). The Division of Labor in Contemporary Marriage: Expectations, Perceptions, and Performance. *Social Problems*, 33(3), 191-201. <https://www.jstor.org/stable/800704>
- İlhan, S. T., & Işık, Ş. (2019). Evliliğin ilk yıllarında evlilik yaşamı deneyimi ve evliliğe ilişkin algılar: Sorunlar, zorluklar ve ihtiyaçlar. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 7(4), 1430-1448.
- İncil. (2023). İstanbul: Anadolu Ofset, <https://kutsalkitap.info.tr>
- Kabakçı, E. (2023). *Sosyolojiyi Kurmak: Montesquieu, Tocqueville, Comte, Durkheim*. Vakıfbank Kültür Yayınları.
- Kabasakal, Z. (Ed.). (2020). *Aileye İlişkin Güncel Derlemeler*. İksad Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2022). *Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikolojide kuram ve uygulamalar* (6. Baskı). Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kara, B. (2018). Türkiye’de aile yapısının değişimine etki eden dinamikler. *Karadeniz Uluslararası Dergi*, 40, (Winter), 374-385.
- Karaca, R., Kabasakal, Z., Atlı, A., Akman, F., Yüncüler, M., Şenol M., ... & Yeşilbayır, S. (Ed.). (2020). *Aileye İlişkin Güncel Derlemeler*. İksad Yayınları.
- Keldal, G. (2021). Evliliğe bakış açısı ve evlilikten beklentiler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30(1), 1-10.
- Kutsal Kitap. (tarih yok). *Korintililer 7: (3-4)*. kutsalkitap.info.tr
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel Araştırma* (Turan S., Çev.).
- Miller, M. (2015, Şubat 1). The Global Revolution in Family and Personal Life. *Flacks Sociology*, 10(1). <https://www.studyomode.com>
- Moloney, B. (2011). *Families and Family Therapy*. Australia: The Bouverie Family Centre, LaTrobe University.
- Nazlı, S. (2021). *Aile Danışmanlığı*. Anı Yayıncılık.
- Nazlı, S. (2020). *Evlilik ve Aile Psikolojik Danışmanlığı*. Anı Yayıncılık.
- Özgüven, İ. E. (2020). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Aktaş Ofset Matbaacılık.
- Özkan, Z. (2015). *Ayrılamazsınız*. Hayat Yayın Grubu.
- Özyürek, N. (2014). *Evlilik ve Aile Rehberi*. İmaj Yayınevi.
- Pfeil, E. (1968, Şubat). Role Expectations When Entering into Marriage. *Journal of Marriage and Family*, 30(1), 161-165.
- Sezen, L. (2005). Türkiye’de evlenme biçimleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 11(27), 185-195.
- Süleymanov, A. (2009). Çağdaş Türk toplumlarında aile ve evlilik ilişkileri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(17), 7-17.
- Şahin, H. (2016). İslamiyet öncesi dönemde Yahudi ve Hristiyanlarda nikâh algısı. *İslam Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2, 118-147.

- Turğut, F. (2017). Tarihsel süreçte aile kurumunun dönüşümü ve geleceğine yönelik çıkarımlar. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 1(1), 93-117.
- Tarhan, N. (2023). *Aile Okulu ve Evlilik*. (28. Basım). Timaş Yayınları.
- Terzi, İ. S., & Işık, Ş. (2019). Evliliğin ilk yıllarında evlilik yaşamı deneyimi ve evliliğe ilişkin algılar, sorunlar, zorluklar ve ihtiyaçlar. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 7(4), 1430-1448.
- Tezel, A. (tarih yok). Toplum aile yapısı ve özellikleri. Ankara Üniversitesi ders notları. (Erişim: 6 Eylül 2023) <https://acikders.ankara.edu.tr> › resource › view
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (24 Şubat 2023). Sayı: 49437. Erişim tarihi: 19 Eylül 2023.
- TÜİK. (2022). Türkiye Aile Yapısı Araştırmaları. (2021)
- Uzun, A. S. (2011). *Kutsal Metinlerden Günümüze Cinsel Hayat*. Hayat Yayınları.
- Ünal, A. (2012). Hristiyanlıkta evlilik anlayışı ve evlenme törenleri. İzmir 6-8 Nisan 2012
- Wendy M. D., Longmore, M. A., & Giordano, P. C. (2007). The changing institution of marriage: Adolescents' expectations to cohabit and to marry. *Journal of Marriage and Family*, 69(3), 559-575.
- Yazır, E. M. H. (2011). *Kur'an-ı Kerim Yüce Meali*. Raza Yayıncılık.
- Yılmaz, S. (2019). *Türkiye'de Toplumsal ve Dini Değişim: AK Parti İktidarında Nereden Nereye*. Ankara: Grafiker Yayınları.

GÖRÜŞME FORMU

- 1) **Tanışarak, görücü usulü, kaçarak vb.** gibi evlenme biçimlerinin yaşandığı ülkemizde, siz evlenme biçiminizi anlatır mısınız?
- 2) Sizi evliliğe iten en önemli nedenleri açıkla mısınız?
- 3) İkinci defa dünyaya gelme şansınız olsaydı eşinizle tekrar evlenmeyi düşünür müydünüz, sebebiyle açıkla mısınız?
- 4) Eşinizin beğenmeyip değiştirmek istediğiniz yönlerini açıkla mısınız?
- 5) Kök ailenizden edindiğiniz evlilik anlayışı ile, sizin evlilik hayatınızdaki evlilik anlayışının benzeyen veya ayrışan yönleri nelerdir?
- 6) Evlenmeden önce, evlilik hakkında bilgi edindiniz mi, edindiyseniz hangi kaynaklardan bilgi edindiniz?
- 7) Evlendikten sonra yaşadığınız zorlukları göz önünde bulundurarak, evlenmemiş bireylere hangi konuda eğitim almalarını tavsiye edersiniz?
- 8) Evlendiğinizde, evlilik konusunda en çok zorluk çektiğiniz alanları yazar mısınız?
- 9) Evlilik yıllarını göz önünde bulundurduğunuzda, beklentiler konusunda evlilikten ne umdunuz ne buldunuz?
- 10) Eşinizin evlenmeden önceki beklentilerini, evlendikten sonra siz hangi oranda karşıladınız?
- 11) Evlendiğinizde eşinizin ailesi tarafından benimsenme veya dışlanma konusunda söyleyecekleriniz var mı?
- 12) Evlilik hayatınızda boşanmayı düşündüğünüz anlar olmuş mudur, oldu ise nedenini açıkla mısınız?
- 13) Eşinizle hangi konularda tartışma yaparsınız, tartışmayı nasıl sonlandırır sınız
- 14) Aşağıdaki noktalı yerlere ilgili bilgileri yazar mısınız?

Kadın (.....)

Erkek(.....)

Medeni-durumunuz-(.....)

Kaç yıldır evlisiniz? (.....). Yaşınız (.....) Kaç çocuğunuz var (.....)

Bitirdiğiniz Okul: (.....)

Mesleğiniz: (.....)

Doğum yeriniz: (.....)

Katıldığınız için teşekkür ederim.

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

SAYI: 61351342/ MART 2024-10
29/03/2024

Sayın; Prof.Dr.Ebulfez SÜLEYMANLI
(Celil BOZ)

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun **03/07/2023** tarihinde yapılan **01** No.lu toplantısında onay alan **“Bireylerin Evlenmeden Önce Karşı Cinsten Beklentileri ve Evlendikten Sonra Bu Beklentilerin Karşılama Düzeylerinin Evliliklerin Sürdürülmesine Etkisi”** adlı araştırma projenizin isminin **26/03/2024** tarihinde yapılan **0** No.lu toplantısında **“Evlilik Beklentilerinin Evliliğin İlk 15 Yılındaki Bir Grup Yetişkinde Karşılaştırılması: İstanbul Üsküdar Örneği”** olarak değiştirilmesinin etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Cumhur TAŞ
Girişimsel Olmayan
Araştırmalar Etik Kurulu Başkanı